

Bilden av en krigare

-Ett viktigt vapen när stereotyper utmanas

ABSTRACT

På flera Instagramkonton går det att observera kvinnor med tydlig tillhörighet i olika länders försvar som publicerar bilder där de presenterar sig själva helt i enlighet med stereotypa förväntningar på en feminin självpresentation. Handväskan har visserligen bytts ut mot en automatkarbin men poserna är desamma. Genom att kombinera en kvinnlig framtoning med en manligt kodad bransch skapar dessa bilder en häftig kollision mellan två motstridiga stereotyper.

I denna uppsats studeras militäranställda kvinnors självpresentation. En fallstudie, där kvalitativa intervjuer utgör kärnan av materialet, används som metod. Det teoretiska ramverket består av bland annat Meads (1976) teori avseende ”den generaliserade andre” samt Kronsell och Svedberg (2001) som menar att nyckeln till det fullvärdiga medborgarskapet ligger i plikten och löftet om att dö för sitt land. Slutsatser dras även med stöd av Tseëlons (1995) teorier om kvinnlig självbild och Nead (1992) som menar att kvinnan kan återta ägandeskapet av den kvinnliga presentationen genom att själv bli bildproducent.

Samhället har moderniserats men könsrollerna lever kvar. Detta innebär en samhällsutveckling som lett till att ingen längre är lagligt utestängd men där dörren ändå är stängd på grund av likformiga och exkluderande stereotyper. Denna uppsats belyser hur dessa bilder kan understödja kvinnors jakt på fullvärdigt medborgarskap genom att skapa en mer inkluderande stereotyp. Med stöd i materialet konstateras att dessa kvinnor inte river ner den stereotypa bilden av kvinnan. De erbjuder istället en alternativ bild av en krigare genom att göra anspråk på rollen utan att inordna sig efter samhälleliga förväntningar på en militärisk självpresentation. Arenan är Instagram eftersom de där har en stridsmässig fördel i att de kontrollerar arenan och kan använda hela sin kvinnliga vapenarsenal. På Instagram kommunicerar de med sin självpresentation att en kvinna inte behöver anpassa sig efter den manligt kodade bilden av en soldat utan ger män och kvinnor lika mycket rätt till yrket. Med hjälp av moderna medier kan de utmana, ifrågasätta och bidra till nedmonterandet av den stereotypiserade krigaren. På så vis kan deras självpresentation medverka till att skapa mer jämställda förutsättningar för kvinnor och män att verka inom det militära genom att omdefiniera bilden av en krigare som man.

Uppsatsen *Bilden av en Krigare – Ett viktigt vapen i kampen om stereotyper* är författad av Ingrid Lundqvist vid Lunds Universitet, Institutionen för kommunikation och medier.

Nyckelord: självpresentation, kvinnlig självpresentation, Instagram, stereotyper, kvinnligt, manligt, soldat, militär, strukturer, fullvärdigt medborgarskap

BEGREPPSFÖRKLARING

Feminin/femininitet/kvinnlig/kvinnlighet

Kommer i denna uppsats att syfta till den traditionella bilden av kvinnan som ytlig, skör, tillbakadragen och passiv.

Maskulin/maskulinitet/manlig/manlighet

Connell menar att ”ingen arena har varit viktigare för definitionen av hegemonisk maskulinitet i den europeisk-amerikanska kulturen” än militären (Connell 1995, s.208).

Maskulinitet syftar i denna uppsats till att beskriva den stereotypa bilden av en man som hård, stark och dominerande.

Fullvärdigt medborgarskap

Hänvisar till Greer, Kronsell och Svedberg som menar att den nationella identiteten och medborgarskapet är starkt förknippat med löftet om att dö för sitt land (Greer 1999, Kronsell & Svedberg 2001, s.162).

Genuskontraktet

Trots lika rättigheter begränsas män och kvinnor av könsroller. Det finns en tydlig uppdelning gällande vad som är kvinnogöra respektive mansgöra, och vad som förväntas utifrån en persons biologiska kön.

Oseriös

Syftar här till att beskriva att det som avviker från den maskulina normen ses som mindre värdigt och seriöst.

Doxa

Den vedertagna uppfattningen om verkligheten. Definieras av den dominanta gruppen och ses som objektiv sanning (Melin-Higgins 2004, s.197).

Feminin självpresentation

Bilderna som åsyftas i uppsatsen utgörs av feminina bilder av till exempel leende kvinnor och vackra selfies. Instagramkontona skulle enkelt kunna förväxlas med en modebloggares, med den stora skillnaden att det är uppenbart att kvinnorna till yrket är militärer.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Abstract	1
Begreppsförklaring	2
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
1. INLEDNING	5
1.1 Bakgrund och problemområde	6
1.2 Problemformulering: Den kvinnliga soldaten – en normbrytande trend	6
1.2.1 Soldater är män	7
1.2.2 Kvinnan får rum men inte utrymme	8
1.2.3 Terrängen	8
1.3 Frågeställning	8
1.4 Syfte	9
2. TEORETISKT RAMVERK	9
2.1 Manligt och Kvinnligt	9
2.2 En av grabbarna	10
2.3 Kroppsaktivism	11
2.4 Den generaliserade andre	12
3. METOD	13
3.1 En resa	13
3.2 Genomförande och urval	14
3.3 Kvalitativ metod och metodkritik	15
4. ANALYS	15
4.1 Att ifrågasätta givna sanningar	15
4.2 Kvinnor som vägrar bli män	17
4.3 Kasta som en tjej	17
4.4 Konformitet	19
4.5 Kvinnor kan	22
4.6 Ett ”flawless” självporträtt	23
4.7 Slagfältet	26

4.8 Kvinnorna tar terräng	27
4.9 Meningsmotståndare	29
4.10 Likes och Samtal med samhället	31
4.11 En kvinnlig krigare	32
4.12 Rekrytering	33
5. SLUTSATSER	35
5.1 Nedkämpa likhetstecknet mellan kvinnligt och dåligt	36
5.2 Krossa stereotyper	36
5.3 Kommunicera en förebild unga kvinnor kan relatera till	37
5.4 Nyckeln till det fullvärdiga medborgarskapet	38
6. AVSLUTNING	38
6.1 En heroisk insats	39
REFERENSER	40
Litteratur	40
Digitala källor	44
BILAGOR	45
Bilaga 1: Intervjuguide	45

1. INLEDNING

Varför ser inte militäranställda kvinnor lika farliga ut som grabbarna på sina Instagramkonton? I rapporten *Karriärhinder för militära kvinnor* pekar Totalförsvarets Forskningsinstitut (FOI) ut begreppet ”krigaren som symbol” som en av de faktorer som påverkar kvinnlig karriärutveckling i Försvarmakten negativt (FOI 2018, s.30). Bilden av en stridande krigare är inte bilden av en kvinna. Rapporten slår vidare fast att bilden av mannen som krigare förstärks genom Försvarmaktens rekryteringsmaterial där män avbildas i stridande kontext och kvinnor i stödjande (FOI 2018, s.31). Dessa stereotypa könsroller reproduceras även av militäranställda via sociala medier. På en rad olika Instagramkonton kan vi se bilder på kvinnor med tydligt tillhörande i olika länders krigsmakter som publicerar bilder där de presenterar sig själva helt i enlighet med stereotypa förväntningar på en feminin självpresentation. Handväskan har visserligen bytts ut mot en automatkarbin men poserna är desamma. Kvinnorna presenterar sig med söta selfies och många gånger ser de inte rakt in i kameran utan tittar lite snett åt sidan. De postar porträttfoton istället för dokumentation av verksamhet. Utöver klädsel och miljö finns det lite som tyder på att dessa kvinnor arbetar med något stereotypt manligt. Deras självpresentation utifrån sin yrkesroll ser annorlunda ut än männens, detta trots att de utför samma arbetsuppgifter.

Instagram skapar goda förutsättningar att redigera sitt yttre så att det överensstämmer med idealbilden av kvinnan och formatet erbjuder även en accepterad form av uppmärksamhetssökande och tillfredställande av bekräftelsebehov i form av ”likes”. Sociala medier erbjuder således en möjlighet att i viss mån kontrollera bilden av sig själv. Kvinnor har följaktligen större möjlighet att redigera sig själva och sitt utseende så att det lever upp till särskilda förväntningar (Turkle 2011).

Varför presenterar sig yrkesverksamma kvinnliga militärer på det här sättet, varför postar de inte bilder där de ser kraftfulla och militäriska ut? Varför försöker de inte leva upp till den stereotypa bilden av en soldat? Är dessa poserande militära kvinnor så mycket offer för patriarkala strukturer, så indoktrinerade i sökandet av uppskattning, att de sitt yrke till trots känner att de behöver möta vissa förväntningar gällande kvinnlighet i sin självpresentation? Anpassar de sin självpresentation utefter förväntningar på kvinnlighet?

Det finns många trådar som tillsammans skulle kunna flätas samman för att skapa en väv av förklaringar till detta fenomen utifrån teorier om strukturellt förtryck.

Denna uppsats kommer att behandla den kvinnliga framtoningen inom det manliga yrket. Vad beror denna feminina självpresentation på? Vad kan dessa bilder få för betydelse?

1.1 Bakgrund och problemområde

Kronsell och Svedberg menar att värnplikten varit starkt förknippad med den nationella identiteten. Den svenska nationella identiteten byggde på kollektivet, solidaritet och plikt (2001, s.158). Det har varit den manliga befolkningens plikt att ge sitt liv för fosterlandet och skydda kvinnor och barn (Kronsell & Svedberg 2001). Utöver syftet att försörja landet med ett försvar har den allmänna värnplikten dessutom länge betraktats ha ett självändamål eftersom att den omfattat alla klasser och etniciteter. På så vis har värnplikten varit en samhällelig smältdegel som skapat folklig samhörighet. Den har även fungerat som en sorts initiationsrit till vuxenlivet (ibid, s.158,160).

En fullvärdig medborgare är beredd att ge sitt liv för sitt land och detta möjliga offer krävdes genom plikt, men det var endast män som omfattades (Kronsell & Svedberg 2001). Att kvinnor varit lagmässigt exkluderade från denna möjlighet har påverkat likvärdigheten mellan kvinnor och män, där män har varit mer fullvärdiga medborgare än kvinnor (ibid.). Att kvinnor som fått tillgång till dessa arbetsplatser har den här typen av självpresentation på sociala medier kan mot bakgrund av detta te sig märkligt. Finns det en risk att dessa kvinnor på Instagram positionerar sig själva i en roll som bidrar till att ytterligare bygga upp en barriär mellan kvinnor och det militära yrket?

Enligt Kronsell, Svedberg (2001) och Greer (1999) försvagas medborgarskapet för de som inte får ta del av försvaret. Det torde således vara uppenbart att det är problematiskt om kvinnor inte uppvisar en bild av sig själva som starka och aktiva. Att ställa in sig i ledet och anpassa sig borde kanske ligga i dessa kvinnors intresse? Vad får det för följder för kvinnliga försvarsmaktsanställda när de inte ens själva presenterar sig som krigare? Kommer inte bilden av styrka och makt att vara fortsatt reserverad för mannen om kvinnor i verksamheten presenterar sig som dekor istället för som en kraft att räkna med?

1.2 Problemformulering: Den kvinnliga soldaten – en normbrytande trend

Värnplikten har, enligt Kronsell och Svedberg, varit en klubb exklusiv för män. Något som gör att kvinnor inte alltid känner sig välkomna och heller inte välkomnas (2001, s.163-164). En av de värnpliktiga män som intervjuats av Kronsell och Svedberg menar att den kvinnliga närvaron förstör. De argumenterar vidare för att detta beror på att det militära deltagandet är en grundpelare för mäns maskulina identitetsskapande, vilket hotas om kvinnor inte är i behov av en manlig beskyddare (ibid.).

Min tes är att dessa "feminina" bilder kan utmana den manliga normen. Istället för att mena att detta bara är ytterligare ett bevis på att kvinnor är bakbundna av outtalade

skönhetskrav vill jag i denna uppsats ge kvinnorna agentskap och erbjuda ett perspektiv där dessa kvinnor använder bilden av sig själv för att initiera förändring, medvetet eller omedvetet. Stereotyper finns och påverkar men istället för att ge en dystopisk förklaring av fenomenet belyses istället den kraft som bilderna skulle kunna vara. Perspektivet erbjuder en möjlighet att hänga av offerkoftan och betrakta dessa bilder som frön av förändring med potential att tränga igenom den cementslagna könsordningen.

I ett nytt ljus kan slutsatserna om dessa bilders betydelse bli något helt annat än vad som kan antagas vid en första anblick. Bilderna avfärdas för att de bryter mot normerna, men det kanske är normer som behöver brytas? Dessa bilder bryter mot föråldrade och begränsande stereotyper som kanske behöver omförhandlas, och bilderna skulle då kunna ses som vapen i kampen om definitionen gällande vad en soldat är.

1.2.1 Soldater är män

Kvinnor har länge setts som det andra könet (de Beauvoir 2012) och länge har den hierarkiska könsordningen inneburit att kvinnan enligt lag inte fått delta i strid, något som medfört att hon inte erhållit fullt medborgarskap. Kvinnors jakt på fullvärdigt medborgarskap genom att delta i militär verksamhet hindras genom begränsande strukturer där kvinnor ses som sämre lämpade för strid än män (Kronsell & Svedberg 2001, Greer 1999).

Att normen är manlig i Försvarsmakten blir tydlig då de kvinnor som bryter mot den får kritik för att de presenterar något som inte går i linje med vad som förväntas av en försvarsmaktsanställd. Istället för att visa en bild av en soldat som är opersonlig, hård och dominerande spelar kvinnorna tydligt på sin kvinnlighet och följer de sociala mediernas outtalade krav på fördelaktiga självporträtt genom att framhäva sin skönhet. I kombination med ett tydligt tillhörande i en manligt kodad bransch skapar detta en häftig kollision mellan två till synes oförenliga roller. Dessa kvinnliga krigare förkroppsligar en strid mellan två motsägande stereotyper. Bara genom att som kvinna göra anspråk på att vara soldat utmanar hon manliga normer (Kronsell 2012 s.46) men dessa kvinnor vägrar dessutom konformera till bilden av hur en krigare ska se ut.

Dessa kvinnor följer inte manuset för hur en soldats självpresentation ska se ut, men skriptet är köns-kodat från början utifrån en manlig stereotyp. En soldat ska framställas som stark och maskulin. Ser dessa kvinnor oprofessionella ut är det för att de ser kvinnliga ut, och kvinnlighet är inte förenligt med bilden av en soldat. Om betraktaren till exempel antar att dessa kvinnor inte är duktiga på sina jobb på grund av att de presenterar sig på ett visst sätt beror detta på hur betraktaren lärt sig koda och tolka (Fay 1996 s.27-28).

1.2.2 Kvinnan får rum men inte utrymme

Samhällsutvecklingen har inneburit att det lagmässiga uteslutandet har slopats, men dörren är fortsatt stängd genom exkluderande stereotyper. För att fullt ut kunna delta behöver kvinnan betraktas som likvärdig. Den kvinnliga underordningen behöver ifrågasättas och likhetstecknet mellan ”kvinna” och ”sämre” behöver nedkämpas.

Vad har en person egentligen för möjlighet att utmana andras fördomar om dem? Är det möjligt att via sociala medier ifrågasätta en stereotypiserad bild? Att andra behandlar en person utifrån den stereotypa bilden de har av dem är ett problem som finns på många håll i samhället. Oavsett minoritetsgrupp är det en utmaning att få andra att ändra uppfattning.

De som inordnar sig efter förväntningar på dem blir en del av, och förstärker, den dominanta kulturen (Melin-Higgins 2004). Dessa bilder avviker från förväntningarna. Genom att avvika ifrågasätter de rådande normer vilket kan leda till att de skapar ett skifte. Istället för att söka plats i en manlig värld genom att anpassa sig till den manliga stereotypen försöker dessa kvinnor förändra stereotypen och på så vis skapa sig reell plats. Även om kvinnan nu har fått rum har hon inte getts utrymme (Tseëlon, 1995, s.9). Är detta ett sätt att kräva utrymme för sin tolkning av en soldat?

1.2.3 Terrängen

På sociala medier såsom Instagram är det socialt accepterat och förväntat att man presenterar den allra bästa sidan av sig själv (Boyd 2014). Kvinnan har värderats enligt hennes yttre attribut (Ewen 1990) vilket gör Instagram, med sitt fokus på bilder, till en lämplig arena för striden om stereotyper. Genom dess medproducerande sätt kan kvinnan vara både modell och artist och på så sätt ifrågasätta rådande framställningar av kvinnan och kvinnlighet (Knafo 2009). Med sociala medier som plattform för påverkan kan kvinnorna bedriva en ny sorts kroppsaktivism där de kräver erkännande genom bildlig presentation. De använder fotot som vapen eftersom skönhet är ett kvinnligt maktmedel. Den feminina självpresentationen må vara en följd av kvinnors identitetsproduktion i ett mansdominerat yrke, men bilderna kan få andra konsekvenser.

1.3 Frågeställning

På vilket sätt ifrågasätter eller förstärker dessa bilder på feminina krigare rådande strukturer?

På vilket sätt kan bilder på feminina militärer utmana och omforma den stereotypa bilden av en soldat till att inkludera både män och kvinnor?

Hur kan bilderna understödja kvinnors jakt på fullvärdigt medborgarskap?

Samt: Vilken funktion fyller Instagram för denna omförhandling?

1.4 Syfte

Ett lands försvar är en viktig maktarena; att vara en del av försvaret innebär att man har möjlighet att bevaka sitt eget lands intressen. Greer menar att det finns tre huvudargument för att kvinnor ska få delta i strid (1999). För det första, att även kvinnor ska kunna skydda barn och andra medborgare, för det andra att det ligger i kvinnors intresse att få kontroll över alla de olika grenarna inom försvaret och för det tredje ”att det sedan urminnes tider varit ett grundkrav för att räknas som fullvärdig medborgare att man är beredd att försvara sitt land” (Greer 1999, s.182). Att förneka dem denna rätt är att exkludera kvinnor (Kronsell & Svedberg 2001). Att se dem som passiva och ta för givet att de är pacifistiska är även något som bidrar till att upprätthålla och definiera könsroller (Greer 1999).

Syftet med denna uppsats är att belysa kvinnans självklara rätt att delta på samhällets alla arenor- även den militära.

2. TEORETISKT RAMVERK

Omfattar teoretiska utgångspunkter samt tidigare forskning.

2.1 Manligt och Kvinnligt

Föreställningen om ett motsatsförhållande mellan kvinnor och män är djupt rotat. Connell menar att vårt sätt att se på kvinnor och män som olika leder till ett ”kategoritänkande, en reducering av genus till två homogena kategorier” (Connell 1995, s.45). Polariseringen innebär att man hamnar i ett motsatsförhållande. Med kategoriseringen följer en hierarkisk ordning där män och det manliga värderas högre än kvinnor och det kvinnliga (Lykke 2009, s.218). Ofta ses ”femininitet som en negativt konnoterad motpol till maskulinitet” (Nordberg 2004, s.48). Att tydliggöra och förstärka skillnader bidrar till att upprätthålla hierarkierna. Överdrivna skillnader mellan kvinnor och mäns förmåga samt en till synes oöverkomlig barriär gällande hur en soldat ska se ut och vara exkluderar stor del av befolkningen från det som sägs ge fullvärdigt medborgarskap. Det finns en föreställning om mannen som försvarare och kvinnan som den i behov av att bli försvarad. Som ett resultat av denna tro på fundamentala skillnader har kvinnor historiskt exkluderats från försvaret, den svenska pliktlagstiftningen var länge utformad enligt olika förväntningar på medborgare utifrån vilket kön de hade (Kronsell & Svedberg 2001, s.158-159). Förväntningarna på kvinnan och bilden av en soldat är motstridiga och oförenliga. Utifrån polariseringen mellan manligt och

kvinnligt är en kvinnlig soldat en anomali. Detta blir en omöjlig situation för kvinnor där samhället sett på deras kvinnlighet som oförenlig med krig och därför undantagit dem, men där det militära deltagandet samtidigt är ett krav för att ses som lika mycket värd. Denna kategorisering och bild av kvinnan som hierarkiskt underordnad orsakar problem när kvinnor söker tillgång till manligt dominerade arbetsplatser och vill konkurrera på samma villkor som män (Hvenegård-Lassen 2013).

Den allmänna värnplikten infördes 1901 men det är först i samband med att värnplikten blir vilande 2010 som plikten även blir könsneutral (Försvarsmakten). Det är med andra ord inte mer än 8 år sedan man från regeringshåll bestämde att kvinnor och män ska ha samma skyldighet att försvara landet i händelse av krig. McRobbie menar att även om kvinnor och män har samma rättigheter på pappret så finns strukturella hinder som håller kvinnor tillbaka. Cementerade könsroller, stereotyper och det moderna samhällets nya möjligheter skapar en svår situation där kvinnor erhållit lagligt tillträde men är strukturellt hindrade (McRobbie 2009). Kvinnan har nu samma formella rätt, men juridisk makt är inte samma sak som fullständig jämlikhet (ibid.).

Att försöka rekrytera kvinnor med löftet om att de inte kommer att förlora sin femininitet är något som prövats i USA. I artikeln *A woman in the Army is still a woman* redogör Brown (2012) för en studie av rekryteringsmaterial som syftar till att locka kvinnor. Brown menar att den militära arenan är ett viktigt område för konstruktionen av könsroller (ibid, s.153). Hon konstaterar att även om kvinnor närvarar porträtteras de aldrig med vapen och de är oftast marginaliserade (Brown 2012). Studien visar likheter med den rapport FOI (2018) släppt som slagit fast att kvinnor i Försvarsmakten porträtteras i stödjande snarare än stridande positioner. Brown hävdar vidare att denna typ av porträttering ytterligare verkar till att stärka kopplingen mellan militären och det manliga och medför att kvinnan inte utgör ett hot mot den ”maskuline krigaren” (2012, s.172).

2.2 En av grabbarna

Melin-Higgins har studerat journalister och menar att kvinnor som verkar i en mansdominerad bransch använder olika taktiker och strategier för att hålla sig kvar på arenan (Melin-Higgins 2004, s.198-199). När kvinnor gjort intåg på manliga domäner har de förväntats förhålla sig till de manliga regler som gäller på spelplanen (Hvenegård-Lassen 2013). Hvenegård-Lassen (2013) menar att för att bli en trovärdig politiker behöver man kunna ”do politics”, det vill säga en spela en viss roll och konformera till idealbilden av en yrkesroll. Det är dock utmanande att som kvinna porträtteras som kraftfull utan att göra avkall på kvinnlig skönhet.

Även Huovinen och Weselius adresserar samma dilemma, de menar att även om kvinnor idag har samma juridiska och formella rätt att delta så är genuskontraktet fortsatt gällande (2015, s.14). Huovinen och Weselius använder metaforen pjäs med olika manus för att exemplifiera problematiken. Utgångspunkten är Goffmans teorier (2014) om människans spelade av olika roller. Manus för en stark och förtroendeingivande ledare förutsätter att skådespelaren är en man, för att om kvinnan spelar denna roll fullt ut kommer hon att kritiserats för att vara okvinnlig. En kvinnas utmaning blir således att hon behöver förhålla sig till två motstridiga manus när hon spelar på en scen som historiskt hört till de manliga domänerna (Huovinen & Weselius 2015). Hon behöver uppvisa manliga egenskaper samtidigt som hon måste upprätthålla sin femininitet. Den stereotypa och icke-utmanande bilden av kvinnor är lättare att uppnå så länge kvinnor håller sig inom områden som är förenliga med kvinnlighet. Många kvinnliga politiker återfinns därför på områden såsom omsorg och utbildning (ibid, s.4). Denna "trend" är även något som går att observera i Försvarmaktens porträttering av kvinnor. Kvinnor porträtteras oftare än män som leende och i en stödjande funktion i Försvarmaktens material (FOI 2018). På så vis har kvinnor inkluderats utan att man behövt kompromissa eller göra avkall på rådande stereotyper.

Melin-Higgins har identifierat fyra överlevnadsstrategier, där den mest framgångsrika av dessa strategier är att "bli en av grabbarna"- "one of the boys" (Melin-Higgins 2004, s.199, Hammarlin & Jarlbro 2014, s.48-49). Hon beskriver det som att för att nå framgång i enlighet med denna strategi behöver man bli bättre och mer av en man än mannen själv (Melin-Higgins 2004, s.213). Denna strategi innebär således att man accepterar doxan och spelar efter den dominanta gruppens regler (ibid, s.211). Kvinnorna blir på så vis en del av, och förstärker, den dominanta kulturen. På samma sätt som politiker behövt anpassa sig till ett visst manus blir denna strategi också en väg mot konformitet inom journalistiken.

Dessa teorier är överförbara och applicerbara på flera delar av samhället och organisationer som varit traditionellt mansdominerade.

2.3 Kroppsaktivism

Medier och sociala medier som plattform för påverkan är inte ett nytt fenomen. Det är inte heller kroppsaktivism. Nead (1992) beskriver i sin bok *The Female Nude* bland annat hur en kvinnlig bodybuilder krävde erkännande genom bildlig självpresentation. Även där använde kvinnan bilden av sig själv som vapen i anfallet mot den snäva och exkluderande representationen av den kvinnliga kroppen. Den kvinnliga avbilden och skönheten har visat sig vara kvinnliga maktmedel i denna omförhandlingsprocess. Genom att producera

alternativa bilder kan kvinnan undvika att bli ”inramad” och istället rita ut gränserna själv (Nead 1992, s.33). Detta är samma problematik men i nya former och med nya möjligheter att ifrågasätta ramarna som omgärdar kvinnan. De moderna medierna erbjuder en ny arena men de problem som påtvingade könsroller medför finns här också. För män har lägstanivån länge varit ”inte sämre än den bästa tjejen”, något som skapar svårigheter för kvinnor i mansdominerade miljöer (Sveriges Radio 2010). Samma kärna kvarstår med samma underordningssystem. Nead menar vidare att bilden av idealkvinnan bygger på en omöjlig varelse och att den exkluderar majoriteten av alla kvinnor (1992). Stereotypen är något som väldigt få kvinnor lever upp till. Connell menar att detsamma gäller män (1995, s.103).

Att använda sitt eget utseende och bilden av sig som ett verktyg i en maktförhandling beskrivs i flera olika böcker (jmf Nead 1992, Church Gibson 2004, Knafo 2009) där man menar att kvinnan kan omförhandla bilden av sig själv genom att ta över produktionen och ägandeskapet.

2.4 Den generaliserade andre

McRobbie menar att det moderna samhället med lika rättigheter för män och kvinnor skapar en illusion av att samhället är jämställt samtidigt som kvinnor fortsatt är bakbundna av icke uttalade krav (McRobbie 2009). Ett av dessa krav gäller femininitet och skönhet (McRobbie 2009, Nead 1992, Tseïlon 1995). För att få inflytande i samhället, och på sociala medier, måste kvinnor således förhålla sig till olika förväntningar.

Ewen slår fast att i patriarkala strukturer har kvinnor alltid betraktats som ett objekt som betingar ett visst värde, kvinnan har varit en handelsvara och hennes utseende har avgjort hennes dignitet (1990, s.177). Den manliga blicken (the male gaze) är ett begrepp som introducerades av Mulvey. Hon menar att media skapas med en manlig utgångspunkt där kvinnor ses som objekt och argumenterar för att ”den manliga blicken” är något kvinnor fått förhålla sig till och att den framtvings även hos kvinnor (Gauntlett 2008, s.41). Den manliga dominansen i samhället och medier har styrt hur kvinnan ska presenteras och perspektivet är ensidigt. Vid konsumtion av medier placeras konsumenten i rollen som man, en kvinnlig konsument tvingas således anta ett manligt perspektiv då hon granskar sig själv och andra kvinnor (ibid.).

Hur bilder tolkas och värderas utgår ifrån de samhällsliga regler och referensramar vi internaliserat (Bourdieu 1996, Fay 1996). Melin-Higgins menar att värderingssystem är arbiträra, det finns inget objektivt med klassningssystemet utan den dominanta gruppen definierar ordningen (2004, s.197). Bourdieu menar att vid skapandet av konst justerar

konstnären omedvetet sitt alster utefter de externa förväntningar som är gällande för konst inom den genre man skapar. Produkten som sådan erhåller sitt värde utifrån sin position i förhållande till andra produkter i samma genre, samt utifrån hur mycket den särskiljer sig från andra genres (Bourdieu 1996, s.249-253).

Mead menar att vår självbild skapas utifrån andras bild av oss, självmedvetenhet innebär att kunna bli ett objekt för sig själv. Vi skapar vårt jag i kommunikation med omgivningen genom att vi agerar och reagerar på andras attityder gentemot oss (Mead 1976, s.111). Individens tankar om sig själv sker utifrån ”den generaliserade andre” och influerar en individs beteenden på ett sätt som gör att ”samhället ingår som en bestämmande faktor i individens tänkande” (ibid, s.121). Vid sin produktion av en bild att dela behöver dessa kvinnor förhålla sig till normer gällande både manlighet och kvinnlighet. Kvinnor som inte uppvisar tillräckligt hög grad av kvinnlighet kan bli kritiserade och Gauntlett exemplifierar detta med filmens kvinnliga hjältar som trots sina förmågor måste uppvisa en hög grad av femininet (2008, s.12, 76). När en kvinna adapterar till den stereotyp manliga branschen möts hon av manliga normer och förväntningar men hon behöver samtidigt hantera de förväntningar och krav som ställs på en kvinna (Kronsell 2012, s.46, 50).

Instagram och sociala medier gör det enkelt för en person att bli ett objekt för sig själv. Varje fotografi som delas är en sorts moderna vykort och tillsammans utgör bilderna det album som representerar en persons liv. Boyd menar att människor på sociala medier försöker kontrollera sin självpresentation, något som är möjligt eftersom användarna själva väljer vad de vill dela (Boyd 2014, s.38). Genom att välja ut vad och hur man delar kan en person forma och avgöra vilken bild av sig själva de väljer att presentera.

På samma sätt som Mulveys teori gällande den manliga blicken menar Elias att då det föreligger ett maktförhållande kommer den underlägsna gruppen, så kallade outsiders, att internalisera den överlägsna gruppens, så kallade etablerade, synsätt (Elias 2010 s.11). Mulvey menar att kvinnor fått lära sig att se på sig själva utifrån ett manligt perspektiv och ser sig således som objekt. Elias hävdar att outsiders värderar sig själva utifrån de etablerades ögon (Elias 2010 s.11, Gauntlett 2008, s.41). Utifrån dessa teorier internaliserar en kvinna synsättet hos den betraktande.

3. METOD

3.1 En resa

Arbetet började med en observation på sociala medier där jag noterade att flera kvinnor som tjänstgör i olika länders militära försvar med sin självpresentation avvek från den förväntade

bilden av en militäranställd person. Jag ville förstå hur kvinnorna själva uppfattade sin identitetsproduktion genom sin självpresentation och hur de förhöll sig till olika stereotyper. Därför valde jag att göra en fallstudie där bilder och kvalitativa intervjuer utgör kärnan i metoden. Denna metod kan möjligtvis bidra till att förstå hur en del av de militära kvinnor som finns på sociala medier idag resonerar kring sina självpresentationer, vilket i förlängningen kan bidra till att belysa ett större fenomen.

Kvale (1997) beskriver intervjuandet som en resa, något som varit reellt både bokstavligt och bildligt då jag rest runt Sverige för att besöka informanter och dessutom helt ändrat perspektiv längst vägen. För att förstå världen ur någon annans ögon måste man prata med dem, för att dra de slutsatser jag gör i denna uppsats hade jag inte endast kunnat se på dessa kvinnors bilder på Instagram, jag hade då missat vad dessa kvinnor faktiskt försöker säga. Med hjälp av en bildanalys hade det varit möjligt att undersöka hur kvinnorna på Instagram presenterar sig och en enkätstudie hade kunnat svara på hur andra uppfattar dem. För en djupare förståelse för hur identitetsproduktionen går till och vilka effekter detta får krävs dock personliga möten i form av intervjuer.

3.2 Genomförande och urval

Inledningsvis genomförde jag en pilotintervju med en civilt försvarsmaktsanställd väninna i syfte att prova frågorna och formatet. Därefter vidtogs erforderliga åtgärder för att förbättra intervjuguidens utformning. Alla intervjuer har genomförts med intervjuguiden som stöd (Bilaga 1). Instagramprofilerna i studien har valts ut eftersom de på sina Instagramkonton presenterar sig själva på ett kvinnligt sätt, oavsett om de bär uniform eller ej. Intervjuerna bokades via mail eller genom ett privat meddelande på Instagram till de personer som varit lämpliga för studien. Informanterna informerades om att intervjun var frivillig, att de när som helst fick avsluta intervjun samt godkände att jag spelade in intervjuerna. Jag har själv transkriberat alla texter för att höra nyanser och finna likheter. Intervjuerna genomfördes i informantens hem eller arbetsplats för att finna en trygg miljö. Mina informanter var mycket generösa med sin tid och varje intervju är mellan 60 och 120 minuter lång.

Informanterna har anonymiserats och genomgående används figurerade namn. Pilotinformanten kommer att refereras till som Cassandra, övriga fyra informanter kommer att hänvisas till som Diana, Freja, Nike och Victoria.

3.3 Kvalitativ metod och metodkritik

Med kvalitativa intervjuer och resultat går det att nå fram till djupare former av mening och visa på sociala fenomen (Schrøder, Drotner, & Kline 2003, s.29, Jarlbro 2000, s.25, 218).

Genom att ställa välavvägda frågor till ett antal informanter kan kvalitativa forskare sägas skapa data snarare än att samla in densamma (Schrøder, Drotner, & Kline 2003, s.30).

En problematik och eventuell brist med den kvalitativa forskningen är att resultatet inte alltid går att återskapa. En uppenbar metodkritik är således att det inte är säkert att någon annan hade fått samma resultat som jag. Vidare kritik skulle kunna bestå i att jag med min likhet och närhet till informanterna kan ha färgats i min analys. Fay menar dock att nyckeln till förståelse ligger i förmågan att tolka en persons upplevelser (Fay 1996, s.19). En grundläggande och ömsesidig förståelse mellan studieobjektet och forskaren behövs för att kunna möjliggöra tolkning (ibid, s.26). Eftersom jag själv arbetar i Försvarsmakten hade jag lätt att relatera till de personer jag intervjuade. Närhet till materialet är avgörande för att kunna dra välgrundade slutsatser (Jarlbro 2000, s.209, 217). Det är således en fördel att jag som kvinna och försvarsmaktsanställd ställer dessa frågor då jag förstår informanterna och har större igenkänning.

Jag har också skiftat fokus och perspektiv allt eftersom arbetet fortskred. Frågeformuläret skapades utifrån en inledande tes som jag senare övergav till förmån för ett nytt perspektiv. Genom att ha gått från en sida till en annan, har jag studerat fenomenet ur olika perspektiv. På så vis har jag haft närhet till mina informanter och kunnat närma mig materialet med både distans och igenkänning som verktyg.

Litteratur och teorier kombinerat med intervjuerna innebär att det är möjligt att tolka dessa uttalanden och blottlägga något som studieobjekten inte själva har insikt om. (Schrøder, Drotner, & Kline 2003, s.33). Att betrakta dessa bilder utifrån nya perspektiv och relatera dem till studier och litteratur innebär att de får en annan innebörd än den skenbart uppenbara.

4. ANALYS

4.1 Att ifrågasätta givna sanningar

För att få inflytande, både i samhället och på sociala medier, behöver kvinnan förhålla sig till outtalade regler gällande kvinnlig självpresentation. Verk bedöms utifrån normer och ordning i hierarkiska system som definierats av den härskande klassen (Melin-Higgins 2004, s.197).

Bilderna i denna studie bryter mot den djupt rotade manliga normen och kan därför enkelt avfärdas av både andra försvarsmaktsanställda men även av övriga samhället. Det är inte orimligt att anta att även andra kvinnor i Försvarsmakten kan tänkas ta avstånd från, och

ifrågasätta, denna typ av bilder eftersom de internaliserat och anpassat sig efter den manliga stereotypen. På Instagrambilderna utstrålar kvinnorna inte traditionell styrka. De porträtteras inte rakt framifrån med blicken låst mot kameran, istället har de ofta en framtoning som snarare skulle definieras som lekfull och glad. En kvinna iklädd uniform som vågar vara kvinnlig provocerar uppenbarligen och informanterna ger många exempel på den kritik de fått. De har bland annat fått utstå en hel del näthat från personer som anklagar dem för att vara ytliga. Av egen erfarenhet kan även undertecknad vittna om att militär personal många gånger påtalat att denna typ av bilder är oseriösa och man provoceras av att yrket vanhelgas genom denna kvinnliga presentation. Samtidigt vittnar deras många följare om att kontona trots allt är intressanta och lockar publik. Dessa Instagramkonton befinner sig i två olika hierarkiska system samtidigt, de visar en fusion mellan en stereotyp kvinnlig framtoning och ett stereotypt manligt territorium. Bilderna följer inte skriptet för hur en militärs självpresentation ska se ut, de avviker från den manliga normen och det påstådda idealet. Istället för att förstärka och reproducera könsroller utmanar de stereotyper och skapar på så vis ett möjligt skifte i bilden av en militäranställd person. Connell menar att militären är det mest manliga som finns (1995, s.208). När kvinnor gör rollen till sin, vad händer då med de polariserade könsrollerna?

Dessa kvinnor har lärt sig använda Instagram som en plattform. De använder de verktyg som står dem till buds och för striden om inklusion på en arena där de har större inflytande över reglerna. På arbetsplatsen behöver dessa kvinnor anpassa sig efter manliga normer men på Instagram har de större möjlighet att välja vilka de vill vara och på vilket sätt de vill presentera sig själva. Kampen förs på Instagram eftersom det är en arena där kvinnorna har en stridsmässig fördel i att de kontrollerar sin plattform. Flera av kvinnorna berättar att de blockerar personer som uttrycker sig olämpligt och ger exempel på att trogna följare försvarar dem mot så kallade ”troll”. På Instagram har kvinnorna således större inflytande över spelreglerna, de kan justera och utforska sin framtoning, och de har allierade.

Kvinnorna som intervjuades återkom till att det inte fanns några kvinnliga militära förebilder när de växte upp, att de är som vilken tjej som helst trots att de arbetar i ett mansdominerat yrke, att de inte vill eller har förändrat sig för att passa in i den stereotypa mallen av en militär och att de vill att fler kvinnor ska söka sig till försvaret.

De vill inte bli en karbonkopia av männen på jobbet, utan få plats som de är.

Vad det gäller de militära bilderna, jag älskar ju det här, jag älskar det här yrket. Och jag önskar att fler liksom fick upp ögonen för det. För jag tycker att även om man får söka frivilligt så är det liksom, jag vill att fler ska göra det och främst tjejer. För som jag själv då, när jag sökte till försvaret jag hade aldrig pratat med en kvinnlig militär, aldrig någonsin. Jag hade nog knappt

inte ens sett någon, jag hade inte sett någon på internet jag hade inte pratat med någon, inte sett någon live, och jag vet ju att ända sedan jag började posta bilder i uniform så är det ju alltså, det är ju varje vecka någon som skriver och frågar något. -Diana

4.2 Kvinnor som vägrar bli män

Det går visserligen att anta att dessa kvinnor antingen anpassar sig efter den manliga blicken eller att de följer de uppsatta reglerna för bildspråket för att få rum att uttrycka sig själva. Det är lätt att vid första anblick dra fördomsfulla slutsatser och med stöd av teorier (jmf McRobbie 2009, Tseëlon 1995) kring krav på kvinnlig skönhet och strukturellt förtryck anta att dessa bilder är ett uttryck för detta krav på en fördelaktig framställning av utseende. Kvinnorna i min studie menar dock att de har ett helt annat syfte med sina bilder. Många av dem säger även uttryckligen att det för dem inte är särskilt mycket värt att endast få uppskattning för sitt utseende på sociala medier utan det som är mest värt är att de, trots att de själva ofta förnekar det, är förebilder som unga människor vänder sig till för att få råd och stöd inför stundande mönstring, träning med mera. Att bara betrakta dessa bilder säger således inte så mycket om vad de är ett uttryck för. De är förbluffande lika i sin förklaring till varför och hur de använder Instagram.

Kvinnorna i min studie är personer med vitt skilda personligheter men med ett liknande mål: att visa andra kvinnor att man inte måste vara manhaftig och göra avkall på sin kvinnlighet för att vara duktig på sitt jobb som militär. De är medvetna om vilka krav som ställs på en kvinnlig självpresentation, och de anpassar sig delvis, men samtidigt som de gör detta ifrågasätter de stereotyper. Genom att basunera ut sin kvinnlighet skapar de existensberättigande för sig själva i en annars stel organisation med så mycket krav på likformighet att stereotypen exkluderar ”det andra könet”.

Jag har fått så mycket skit för att man lägger upp bilder på att man tränar bara för att såhär, ”amen du vill att folk ska säga att du är snygg liksom”. Det handlar inte om det, för mig handlar det inte om det överhuvudtaget. För det är såhär, en sån kommentar på internet betyder inte så mycket för mig. -Diana

4.3 Kasta som en tjej

Man talar ofta om att kvinnligt och manligt kompletterar varandra. Kvinnlighet och manlighet definieras i relation till varandra, det ena kan inte vara vad det andra är. Fastlåsnings i olika föreställningar skapar ett tunnelseende gällande hur människor ska vara med utgångspunkt i deras biologiska kön. Kvinnor och män förväntas förhålla sig till, och hålla sig inom, vissa ramar och förstås utifrån olika mallar. Ibland talar man till och med om att vi skulle vara från olika planeter, ”[m]än är från Mars, kvinnor är från Venus” (Connell 2003, s.19). Den här dikotomin och polariseringen sätter käppar i hjulet för moderniseringen av samhället när man

skapat lika rättigheter för båda könen och inte längre exkluderar kvinnor från vissa arenor. Denna stereotypa bild och kraven som ställs på en person utifrån dessa könsroller begränsar, och även om kvinnor idag har laglig rätt att delta på samma villkor finns fortfarande strukturella hinder. Vid sin bildproduktion och självpresentation behöver dessa kvinnor förhålla sig till idealbilden av både en soldat och av en kvinna, två tillsynes oförenliga stereotyper. Bilden av en kvinna som hjälplös är inte förenligt med idealbilden av en soldat. En soldat ska försvara de som inte kan försvara sig själva och skall således per definition inte vara hjälplös.

För att beskriva hur djupt rotad maskuliniteten är inom världens försvarsmakter citerar Greer en lärare vid United States Naval Academy, Bruce Fleming. Han menar att ”Vid Naval Academy exkluderar vi inte längre kvinnor, men vi exkluderar det kvinnliga (vare sig vi erkänner det eller ej)” (Greer 1999, s.185). När kvinnor inte längre får exkluderas och diskrimineras på grund av kön har man således släppt in kvinnorna, men inte kvinnligheten. Den snäva stereotypen av en militär kan inte samsas med kvinnoidealet.

Det är macho och vara militär liksom, det är coolt och man ska vara lite tuff och man ska vara, det är så här, det är nog många som känner att för att passa in så måste man vara lite cool liksom, man kan inte vara den här, bara snälla killen som är lugn och fin. -Diana

Det finns någon sån bild av att man är, det är jävligt tufft att vara militär, man ska vara på ett visst vis, det är liksom det är hårt, fyrkantigt och skoningslöst, det är nog den bilden många har, jag hade också det. -Diana

Kvinnlighet förknippas ofta med hjälplöshet och passivitet, negativa värden som ej är förenligt med bilden av en soldat (Gauntlett 2008, s.12). En kvinna i Försvarsmakten utmanar således med sin blotta existens det polariserade motsatsförhållandet mellan kvinnligt och manligt (Kronsell 2005). För att erhålla någon sorts acceptans krävs därför en ständig balansgång. Hvenegård-Lassen visar på detta fenomen inom politiken där kvinnor måste hålla sig inom ramen för förväntningar på hur en politiker ska vara men samtidigt vara trovärdig i sin roll som kvinna. En politiker får inte vara för mycket kvinna, men inte heller för lite (Hammarlin & Jarlbro 2014, s.134). Kvinnlighet betingar dock ett visst kulturellt kapital och en framgångsfaktor för kvinnor kan vara att slå på sin kvinnlighet vid behov (Gauntlett 2008, s.12-13). Detta kräver en balansgång för de kvinnor som vill erhålla respekten och acceptansen som kommer med ett feminint framträdande men inte samtidigt förknippas med negativa värden som svaghet och passivitet (ibid, s.12). Kronsell menar även att kvinnor i Försvarsmakten tillåts uppvisa vissa drag av manlighet men för att accepteras får de inte var okvinnliga (Kronsell 2012, s.53-54). För att verka på en manlig arena behöver hon anpassa sig

till den manliga bilden och balansera sin framtoning och självpresentation mellan kvinnligt och manligt (Hvenegård-Lassen, 2013).

För att motverka detta behov av balansakt behöver kvinnlighet sluta användas som skällsord. Kvinnorna i studien har en tydlig målbild, de vill nedkämpa likhetstecknet mellan kvinnligt och dåligt, så att kvinnlighet inte längre är synonymt med sämre. Nike adresserar detta förhållningssätt och ger exempel på när beteenden och egenskaper avfärdas bara för att de klassificeras som kvinnliga.

Ehm, ja nej, typ du kastar som en tjej, ja men är det negativt då? Att kasta som en tjej eller springa som en tjej? Grinar du som värsta tjejen liksom, fan är du tjej eller, varför grinar du? Typ som att det är dåligt att grina för att det är något kvinnligt, för att det är något dåligt. Det tycker jag att vi kan få bort. -Nike

Så länge det existerar en samhällelig föreställning gällande hur en soldat ska se ut och kvinnor inte omfattas av denna bild så finns det svårigheter för en kvinnlig militär att accepterats som fullvärdig medspelare. Bilden av vad en kvinna är och har för egenskaper medför att hon exkluderats. Denna bild av kvinnan lever kvar och fortsätter att påverka bilden av kvinnor, men även kvinnors egen självbild. Diana menar dessutom att skenet bedrar, det inte är så svårt för en tjej att jobba i Försvarmakten som hon trodde. De strukturella hindren är större än de faktiska.

Jag upplever inte att det är ett problem att vara tjej, men jag tror att många gör det, eller man tänker att det ska vara väldigt svårt som jag själv också tänkte. Det tog mig ju ändå ganska långt tid innan jag såhär verkligen bestämde mig för att jo men jag kommer att klara av det, fast jag är tjej. För det är ju vad alla sa, det är för svårt. det är för tufft om man är tjej. Alltså det är ju bara, det är bullshit. -Diana

4.4 Konformitet

Utöver att balansgången mellan manligt och kvinnligt är en svår akt där det är lätt att falla så har den även föranlett en diskussion gällande konformitet. Mot bakgrund av anpassningen frågar man sig huruvida fler kvinnor på en tidigare manligt kodad arbetsplats verkligen förändrar branschens normer. För att få tillgång till manligt dominerade sfärer har de kvinnor som tagit sig in på arenan fått internalisera ett manligt förhållningssätt. Det vill säga, det hjälper inte att man ökar den kvinnliga representationen eftersom kvinnorna tvingats anta en manlig attityd för att få utrymme (Hvenegård-Lassen 2013, s.157). Att stansa ut en ny person utifrån samma mall som tidigare skapar inte förändring och mångfald, oavsett vilket kön personen har. Eftersom kvinnor tenderar att anamma den manliga framtoningen för att få tillgång till arenan och anpassar sig efter majoritetsgruppen innebär detta att hegemonin upprätthålls. Hvenegård-Lassen (2013) menar att kvinnor anpassar sig till förväntningar på

hur en politiker ska se ut och att detta betyder att mångfalden uteblir. De som vill ha plats på scen måste förhålla sig till förutbestämda roller och manus.

Kronsell och Svedberg menar att denna problematik även finns i Försvarsmakten. Kravet på konformitet och likformighet utgår ifrån en bild av ett manligt försvar. Detta medför att när kvinnor inkluderas förväntas de konformera till manliga ideal (Kronsell & Svedberg 2001, s.169-170). Anpassning är en väg mot konformitet. Det är rimligt att anta att detta krav på anpassning utövas med stor påtryckning i Försvarsmakten som värderar likformighet. Eftersom Försvarsmakten varit en manligt dominerad organisation innebär det att en kvinna för att passa in behöver anpassa sig efter den manliga normen. Det är dock omöjligt att som kvinna i en grupp av män helt passa in, i bästa fall ser man bara lite mindre avvikande ut.

Man säger ofta att i uniform är alla lika. Fast vi har ju några som inte är lika idag, det är ju faktiskt så, hur man än gör så kommer vi aldrig att se ut som män i uniform. Hur du än gör så kommer du aldrig vara, killarna kan ju smälta in men det kan du ju aldrig som tjej. Men då tänker jag alltid att antingen kan man försöka smälta in, men inte lyckas eller så skiter man i att smälta in. -Freja

Kronsell slår fast att i en miljö där manliga normer dominerar kan en kvinna antingen välja att i den mån det är möjligt konformera till det rådande idealet eller försöka förändra normen (Kronsell 2012, s.49). De här kvinnorna bryter mot anpassningsstrategierna, de blir inte en av grabbarna. Även om deras feminina framtoning på Instagram skulle kunna tolkas som att dessa kvinnor valt strategin att spela på sin kvinnlighet så tar dessa kvinnor inte ett steg tillbaka på arbetsplatsen. Kvinnorna i min studie anpassar sig inte efter normen och spelar inte så mycket på sin kvinnlighet att de inte utgör ett hot, istället är de tävlingsinriktade och får chefspositioner. De är tydliga med sin fysiska styrka och snabbhet vilket inte innebär att de presenterar sig som mindre hotfulla gentemot den manliga hegemonin. Genom att fortsätta vara lika mycket tjejer som de var innan de fick upp ögonen för det militära yrket så slår de här tjejerna sig fria från de strategier som kvinnor tidigare har anammat.

Ett sätt att hantera stereotyper blir för de som inte passar in att hitta en acceptabel relation till den förväntade rollen. Då femininitet är icke-förenligt med manliga domäner kan man som kvinna göra sig mer manlig i sin framtoning för att bättre passa in i stereotypen. Att tona ner sin kvinnlighet har varit en överlevnadsstrategi för kvinnor i manligt kodade branscher (Hammarlin & Jarlbro 2014, s.48-49). Eftersom det är ”manlig” styrka och uthållighet som krävs för att klara uppgiften i försvaret menar flera av kvinnorna att förväntningarna på en kvinna i Försvarsmakten är att hon ska vara lite manligare än andra

kvinnor. Kvinnorna i studien förkastar dock detta och kombinerar sin kvinnlighet med styrkan hos en soldat. De visar att man inte behöver kapitulera för manlighet för att passa in.

Jag måste inte vara butchig, hård, tuff, låta arg hela tiden och stoppa upp snus under läppen för att platsa in. Jag måste inte det och det tycker jag är viktigt att visa, att det liksom finns kvinnliga kvinnor som jobbar i Försvarsmakten. Den här stereotypbilden att man ska vara såhär och sitta såhär och vara skittuff, det är liksom gammalt, så är det inte nu. Du är den du är och man ska visa upp det känner jag. -Nike

Man behöver inte vara den här typiska soldattypen för att jobba i Försvarsmakten. Som många tror, speciellt tjejer då, de tror att man ska vara tyngdlyftare, bodybuilder och snusa och se ut som en man, och prata som en man, och amen du hajjar liksom. Och jag vill visa att så är inte fallet utan man kan vara och se ut typ hur man vill och ändå jobba i Försvarsmakten. För min del så är jag väldigt, jag är väldigt tjejig av mig, jag älskar smink, jag tycker om kläder, shoppar, alltså såhär, typiskt tjejig tjej liksom men jag är ändå inte dålig på mitt jobb. Som är väldigt såhär, man får lite skit under naglarna och man tankar diesel och man är ute i skogen och det är en väldigt stor kontrast, och jag gillar att kunna presentera den kontrasten och visa att det finns folk som kan göra såhär också. -Victoria

Sen har man ju fått lite såhär: "varför ser du ut som Barbie när du jobbar i försvaret, du vill ju bara typ se cool ut, du skiter ju i jobbet egentligen". Och det är såhär, fyfan vad töntigt alltså, det här är också människor som bara har sett en på Internet som inte vet ett skit om hur man är på jobbet. Vadå Barbie liksom? Varför ser jag ut som en Barbie? Alltså för att jag är sminkad? Jag blir trött på sådana saker, men ah, är det deras åsikt så är det ju deras åsikt. Men jag kanske inte riktigt förstår varför man ska kommentera sådana saker. Jag har fått kritik, negativ kritik för att för att man ser ut som man gör. För någonstans vill vissa att man ska se ut som den här homosexuella tjejen med kort snaggat hår, helt osminkad, alltså den stereotypen liksom. Så tycker vissa att man ska se ut om man är tjej i försvaret. -Diana

Visa att liksom hej här är jag, jag jobbar som soldat det här har jag på mig. Dagens outfit: Här är jag i grönt, lite så, och även att visa att jag tycker om fina grejer och jag tycker om att sminka mig, jag tycker om att fixa mitt hår. Du kan tycka om det och ändå jobba som soldat liksom. Du behöver inte välja, du kan göra båda två. På det viset tror jag att jag kanske bidrar till att få tjejer att förstå att det är inte bara manhaftiga kvinnor som älskar crossfit och snaggat huvudet som jobbar i försvarsmakten. För så ser det inte ut. Att avdramatisera och krossa stereotypen och få bort generella uppfattningar om Försvarsmakten, på det viset tror jag att man kan bidra till att folk kanske får upp ögonen för det eller få ett intresse liksom, att man tar bort den barriären som är mellan det civila och det militära. -Victoria

Melin-Higgins (2004) menar att utifrån överlevnadsstrategier på manligt dominerade arbetsplatser finns det en del alternativ. En kvinna kan kapitulera och anpassa sig efter manliga normer, spela på sin kvinnlighet eller lämna arbetsplatsen (ibid.). Kvinnorna i studien anpassar sig dock inte efter någon av dessa strategier. Istället kämpar de för att få plats på sina egna villkor. Istället för att sätta på sig ett illasittande plagg försöker dessa kvinnor helt sy om kostymen. De menar att de inte ska behöva konformera till gällande definitioner av vad en militär är för något utan vill istället skapa en mer inkluderande bild av Försvaret. Victoria har ett uttryckligt mål och vill visa att fler får plats.

Krossa stereotypen alla kan jobba i Försvaret. -Victoria

4.5 Kvinnor kan

I sin självpresentation accepterar kvinnorna inte att de ska behöva välja mellan kvinnlig framtoning och ett manligt kodat yrke. Genom sin vägran att konformera omformar de bilden av en kvinna på en manligt dominerad arbetsplats. De hör till ett traditionellt manligt skräp men anpassar sig inte till en manlig självpresentation.

Vill jag se ut som en tjej, så ser jag ut som en tjej. Sen att man kan anpassa sig när man är ute på övning i skogen, då ser du ut som skit, då är man osminkad, håret är ruttet liksom, man är äcklig, amen då är man det, men då är det en del av yrket. Det är såhär, jag kommer vara den jag är, jag älskar ju kläder och skor och smink och sådant på fritiden, jag älskar klackar. Alltså, den människan kommer jag fortfarande vara. Bara för att jag har uniform på mig på jobbet, men jag är, jag kommer fortfarande att vara tjej, bara för att jag är militär. Sen så, som sagt måste man kunna anpassa sig. -Diana

Problemet med den stereotypen är ju att det är en, alltså normen är ju manlig och jag passar ju inte alls in i den rollen för jag, när jag inte är i fält, ja men då har jag ju liksom, ja jag sminkar mig. Det är inte så att jag sminkar mig skitmycket men ja alltså, jag känner lite såhär, jag tänker liksom inte anpassa mig efter något som inte min tjänst kräver, jag kommer inte anpassa mig efter det för att det är den manliga normen. -Freja

Jag har inte ändrat den jag är sen jag var liten bara för att jag jobbar i Försvarsmakten. För jag, det hade kunnat vara åt andra hållet, att jag hade börjat bli mer, att jag skiter i att vara fin och sådär för att jag jobbar i Försvarsmakten, jag kan ha samma kläder varje dag jag behöver inte borsta håret och, eller jag behöver inte ha smink någonsin nu för jag har aldrig det i veckan och sådär jag hade kunnat vara så också. Men jag tror att det är mest att det här att jag har vuxit upp med det. Och vuxit upp med att alltid vara supertjejig och är det i grunden faktiskt. -Nike

Kvinnorna i studien gör tydligt att de inte är intresserade av att helt och fullt konformera till den manliga normen utan håller kvar vid sin kvinnliga självpresentation. Detta kanske beror på att förväntningar på skönhet är större, att kraven på kvinnlighet utövar större påtryckning än kravet på att leva upp till den militära stereotypen. Oavsett orsak till varför dessa kvinnor har en mycket kvinnlig självpresentation fräntar det inte faktumet att dessa bilder utmanar en av de mest manliga av stereotyper. De jobbar dessutom aktivt för att skapa en mer inkluderande bild genom att förändra stereotyperna och visa att du inte behöver bli någon annan för att få plats.

Min tanke med mitt Instagram-konto och anledningen till att jag har med mycket om Försvarsmakten, det är att jag vill visa en annan typ av personlighet som finns i Försvarsmakten. Jag tror att det finns väldigt mycket fördomar om vem som hör hemma i Försvarsmakten. Jag har läst mycket på sociala medier där folk har väldigt hårda åsikter om det och tycker att en viss typ av människa inte får höra hemma i Försvarsmakten, ofta är det mot kvinnor. -Freja

Kategoriseringarna och förväntningarna som ställs på en person utifrån kön begränsar och kraven krymper en persons värld (Halberstam 1998, s.267). Diana vägrar att finna sig i

denna könsbundenhet och menar att hon sökte sig till Försvarmakten för att utmana samhällets föreställning gällande hennes och i förlängningen kvinnors förmåga.

Var lite sugen på att söka GMUn för att det verkade vara, alltså en utmaning. Och alla bara såhär, näe det är nog för jobbigt, och nej det är för tufft och det är för svårt och nej det kan inte du som tjej göra och såhär bah blablabla det var mycket såhär, nej det kommer inte du att klara av som tjej bla bla bla hit och dit och sådant hatar jag. Då blir det såhär, då måste jag ju göra det. När alla säger att man inte kan någonting då måste jag göra det. -Diana

4.6 Ett "flawless" självporträtt

Krav på kvinnlig skönhet lever kvar (McRobbie 2009, Nead 1992, Tseëlon 1995). Goffman (2014) har framfört teorier om att människor befinner sig på bakre och främre regioner då man interagerar med andra människor. Han liknar självpresentation vid att stå på scen där man spelar den roll som förväntas av en. Enligt Tseëlon (1995) har skönhetskravet medfört att kvinnan över tiden står på scen eftersom hon betraktas, bedöms och ständigt värderas. I likhet med de Beauvoir menar hon att man inte föds till kvinna, utan att man blir det. De samhälleliga kraven som ställts ända från födseln innebär dock att hon inte spelar rollen som kvinna, utan att hon har internaliserat den, hon är rollen (Tseëlon 1995, de Beauvoir 2012).

Tseëlon menar vidare att en kvinnans egenvärde är så starkt förknippat med hennes utseende att hon kan fokusera på uppgiften först när hon har ett tillrättalagt yttre (1995 s.110). Freja menar att hennes yttre är hennes sköld, ett sätt för henne att inte kunna bli ifrågasatt. Genom att vara "flawless" känner hon sig stark.

Jag är ju väldigt noga med hur jag ser ut för jag vill inte att man ska kunna kommentera någonsin, alltså jag vill kunna bemöta alla de idiotkommentarerna med att vara fullkomligt flawless. För alltså en felaktig sak som ofta kommer det är ju tex att man ställer högre krav på tjejer än vad det egentligen ska vara enligt uniformsreglementet. -Freja

Då är jag liksom beredd på det, då kan jag mer liksom hantera det liksom. Då har de ingenting att, har man något fel med håret då kan de säga en ful kommentar om det. -Freja

Det blev ju mitt sätt att, you can't touch me liksom. Då kan man inte, men sen är det ju alltid så att folk försöker, alltså, det var känslan jag hade i början i alla fall. men det är verkligen mitt sätt att, nej min mur liksom, att se korrekt ut. Mur mot alla de här tuffa idiotkillarna. De som typ som kanske egentligen inte tycker att kvinnor ska vara där och som tycker, som behöver hävda sig liksom. -Freja

Sociala medier erbjuder en möjlighet att presentera en tillrättalagd bild av sig själv. Man behöver inte förändra den man är men man kan se till att framställa sig själv i bästa möjliga dager (Turkle 2011). Sociala medier skapar förutsättningar att dela den editerade, bättre och mer önskvärda versionen av sig själv (ibid.).

Jag liksom är ju sådan som person och även om jag sugarcoat it, jag ändrar inte vem jag är utan jag är verkligen mig själv. -Freja

På ett sätt kan jag ju också känna att det också ger en skev bild av min verklighet, men samtidigt så skickar man ju inte vykort där man skriver att det bara regnar och livet är skit. -Cassandra

På Instagram är utseendet en kompetens och en person reduceras till en bild. Självpresentationen står i fokus och eftersom det är accepterat att presentera sig själv på sitt mest fördelaktiga sätt erhåller de som med framgång sänder en intressant bild av sig själv fler följare. De som gör det mest övertygande och intressanta scenframträdandet erhåller större publik och således mer inflytande och makt. Att på Instagram visa upp sig från sin allra bästa sida är helt i linje med kravet på kvinnlig självpresentation, sökandet av uppskattning baserat på utseende är på denna typ av sociala medier helt socialt accepterat. Detta innebär att Instagram som plattform erbjuder mycket goda möjligheter att presentera bilden av sig själv som en perfekt kvinna.

Cassandra ger uttryck för en ambivalens kopplat till skönhetskravet, det är så överhängande och ständigt närvarande att hon beundrar de som lyckas vara både starka och snygga samtidigt. Hon menar därför att de tillrättalagda bilderna på kvinnliga militärer fungerar i rekryteringssyfte. Kvinnor lockas av det de vill vara, och hon anser att kvinnor motiveras av att se andra kvinnor som lyckas vara kraftfulla och attraktiva samtidigt. Det är således mer lockande att söka till ett yrke om man inte behöver göra avkall på kvinnlighet och överge skönhetskravet, eftersom detta fortfarande finns kvar som en gränssättande faktor för kvinnor.

Jag kan ju också känna mig motiverad om jag ser någon som ser sjukt ball ut och stenhård ut och jättestark men ändå lyckas se snygg och fräsch och pigg ut också. Så kan jag tänka såhär, shit vilken kvinna, tänk om man skulle vara sådär. Så jag tror definitivt att det funkar. Och det är ju väldigt spännande hur vi själva väljer att presentera oss och hur vi själva sporrar varandra och på något sätt skapar, hur kvinnor själva skapar den kulturen. -Cassandra

Som bilderna ändå visar är ju någon form av styrkekvinnor, stark kvinna, Superwoman, gör något tufft mansdominerat men lyckas ändå vara snygg. Så på något sätt, jag tror att det är på gott och ont, att det är en egen fälla, för jag tror ju, man stylar inte dessa tjejer för att det är fler killar som ska söka, det är ju för att få fler tjejer att söka. -Cassandra

På grund av denna glossiga yta frammanar dessa bilder ibland kritik. Schoug (2017) menar att vissa reaktioner är vanligare än andra gällande selfiekulturen. Ofta förkastas selfien som något ytligt, producenten och delaren anklagas för att vara narcissistisk, självupptagen och självöverskattande. Denna kritik blir särskilt svidande för unga kvinnor som ofta utsätts för den, däribland kvinnorna i min studie. De antas vara självupptagna och ”prioritera yttre framför inre kvaliteter” (Schoug 2017, s.45-47). Det finns dock en annan infallsvinkel som ger makt till producenterna och hävdar att selfien används som ett sätt att ta över kontrollen över sin egen självrepresentation (Schoug 2017). Sociala medier medför en interaktiv

möjlighet att medskapa och påverka innehållet (ibid, s.50). Att självpresentationen i sociala medier inte måste filtreras genom mansdominerade massmedier, innebär att kvinnor själva äger större möjlighet att välja hur de ska presentera sig (ibid, s.47). Sociala medier inbjuder även till ett deltagande av andra och personerna som reagerar och påverkar genom att gilla och kommentera är ofta andra kvinnor.

Kvinnan har tidigare traditionellt exkluderats, även om bilden, eller avbildningen av henne varit ständigt närvarande i form av konst. Skillnaden är att då gjordes kvinnan bakom porträttet osynlig av den manliga konstnären, nu är det dock kvinnorna som själva är konstnärerna, personen bakom bilden blir på så vis synlig (Nead 1992, s.60). På frågan om Freja har någon mediestrategi berättar hon att hon först inte hade det men att hon nu vill påverka med sitt Instagram-konto.

Plötsligt insåg jag det, att jag vill ju faktiskt nå ut till folk med min Instagram, jag vill ju faktiskt påverka folk. Alltså, få folk att öppna upp ögonen, jag har ju liksom, jag har ju ett mål med det jag gör. Jag vill ju faktiskt visa upp den här bilden, så då började jag istället för att, jag hade mindre bilder på mig själv i mitt vardagsliv, alltså Freja utanför allting, utan då blev det mer och mer att jag hade militär-Freja. /.../ Anledningen till att jag vill visa det är ju att det går emot alla stereotyper liksom. -Freja

Tidigare har kvinnan främst visats som objekt men när kvinnan bara presenteras som en stödande funktion får hon inget eget värde, Nead menar att då blir hennes syfte att finnas till för någon annan (Nead 1992, s.44-45). Med dessa bilder visar kvinnorna att de är en kraft som kan stå för sig själva. Från att ha blivit betraktade från en manlig utgångspunkt ges en kvinna möjlighet att utforska sig själv genom sina självporträtt. En del i detta utforskande innebär en ambivalens inför ”den manliga blicken” eftersom man så länge lärt sig betrakta sig själv utifrån det perspektivet (Knafo 2009, s.21). Kravet på kvinnlig skönhet är så cementerat att det inte går att neutralisera, men feministisk konst kan verka ifrågasättande (Nead 1992, s.72, 75, 81). Kotz menar att kvinnor som leker med bilderna av hur kvinnan förväntas presentera sig kan skapa en förändring av bildspråket. Hon menar vidare att ägaren av en bild har rätt att definiera hur den ska se ut (2004, s.189, 195). Knafo argumenterar för att den stora skillnaden är att med ägandeskap kan kvinnan, oavsett om hon söker den manliga blicken eller ej, kontrollera dess mening och vad den ser (Knafo 2009, s.20). Alternativa bilder kan bidra till att skapa en mer differentierad och inkluderande bild av kvinnan (Nead 1992). På Instagram är producenten både modell och artist, en kvinna kan således utforska sin självpresentation utan att filtreras genom mansdominerade massmedier. Imitationen och repetitionen fungerar frigörande och bilder som dessa kan förändra genom att ”the copy of the origin displaces the origin as origin” (Kotz 2004, s.189, 192).

Jag är väldigt öppen, alltså jag är väldigt öppen med allt egentligen. Jag är inte så, jag försöker verkligen att inte bara ha en fasad, jag vill inte ha en fasad med den perfekta människan liksom som så, för att jag vill inte att allt ska se ut som att det är en dans på rosor hela livet och så, sådana saker. Jag vill ändå, jag vill liksom vara en människa alltså så, jag försöker vara mig själv bara. -Diana

Det finns som föredraget flertalet tänkare som menar att nyckeln ligger i ägandeskapet och producerandet av bilden. Detta innebär att trots att det kanske inte är möjligt att vrida tillbaka bandet är det ändå möjligt att förändra vad som ska visas framgent. Det går inte att ändra historien, men det är möjligt att förändra framtiden, vad som komma skall är inte predestinerat utan en produkt av samhällsliga förändringar. För att ta kontroll över bildspråket och skapa en förändring måste kvinnan först ta över rodret och det är från den positionen hon därefter kan ändra fartygets kurs. Startpunkten måste således vara i den bild som är norm. Det vill säga, dessa kvinnor utgår ifrån ett kvinnoideal som kanske påtvingats genom stereotyper och normer men när de fått egen kontroll över bildspråket kan de till viss del påverka bilden. När kvinnorna är skapare av bildspråket kan de förskjuta idealet.

4.7 Slagfältet

Slagfältet är Instagram eftersom mediet placerar bilden i centrum, dessa kvinnor har där kunnat använda bildspråket för att göra sig själva sedda. Kvinnor har alltid blivit betraktade, till skillnad från män som varit betraktarna, och nu använder dessa kvinnor detta betraktande till att få alla att se deras budskap - att kvinnor visst får plats i Försvarmakten.

Kan man inspirera någon och främst då tjejer kanske med att vara en stark individ som jobbar, med, jag tycker det låter dumt att säga som jobbar med något som är ett manligt yrke men det är ju det fast, ah, jag ser ju inte det som det, men det är ju det. Så det är väl mest såhär, att vara en inspiration i både träningen och det militära, kan man liksom få folk, alltså internet är ett väldigt bra sätt att liksom nå ut till människor. -Diana

Tseelon menar att ”kvinnor inte är helt fria att säga vad de tycker”, hon menar vidare att eftersom männen styr ”samhällets dominerande kommunikationssystem” så blir kvinnorna ”stumma” i den samhällsliga debatten. Hon menar vidare att ”[k]vinnor tycks hamna i ett ogynnsamt läge då de önskar uttrycka något som är angeläget för dem men på ett sätt som män inte kan acceptera”. Eftersom ”deras tal inte följer mannens regler för klarhet, sammanhang och logik” så avfärdas det som ”nonsens” (Tselon 1998, s.98). Instagram gör det möjligt för dessa kvinnor att säga något eftersom samhället lyssnar på det kvinnliga bildspråket. Genom själva syftet med det sociala mediet, att söka accepterad uppskattning för den glossiga ytan, erbjuder Instagram och andra medskapande medier förutsättningar att dela sin egen bild. Instagram tillhandahåller därmed en plattform varifrån det är möjligt att

ifrågasätta rådande stereotyper. Instagram och sociala medier gör det möjligt att ta kontroll över bildspråket, att själv bestämma hur en kvinna ska presenteras. Sociala medier och Instagram gör det således möjligt för dessa försvarsmaktsanställda kvinnor att producera och presentera sin egen bild av en krigare. Dessa kvinnor kan precis som vid personlig självpresentation dölja eller framhäva olika aspekter av yrket. Rettberg menar att människor med hjälp av sociala medier kan utforska sig själva genom att framhäva och dölja delar av sin person (Rettberg 2008, s.127-128). Hon menar vidare att det är möjligt att beslöja delar av sig själv och således påverka vilken del av personen som avbildas vid självpresentationen (ibid.). Instagram erbjuder en möjlighet att skapa ett självporträtt som visar den bild vi vill presentera och i sin självpresentation väljer dessa kvinnor att dölja de delar som bidrar till att förknippa bilden av dem, och följaktligen också yrket, med något manligt. Genom bilderna tar de även kontroll över vad som förknippas med kvinnlighet.

Instagram erbjuder möjligheten att dirigera sin självpresentation och detta är ytterligare ett argument till varför denna kamp förs på sociala medier. På Instagram är det möjligt att säkerställa ett tillrättalagt yttre och således vara mindre mottaglig för kritik. Tseëlons tankar kring kvinnlighet som en internaliserad roll förkroppsligas således väl på Instagram.

4.8 Kvinnorna tar terräng

Kvinnorna använder sitt utseende som en tillgång för att ta ordet. Bilden av kvinnan betingar uppenbarligen ett värde, det är alla dessa följare ett tydligt bevis på. Med dessa bilder som valuta köper sig kvinnorna således röst. Tidigare har den idealiserade bilden av kvinnan använts för att sälja allt ifrån bilar till datorer (Knafo 2009, s.15). Nu när kvinnorna själva fått äganderätt över bilden av sig själv och äger bildspråket via sociala medier använder de porträttet av sig själva för att sälja in en ny stereotyp. Mediet är dessutom en interaktion med samhället, kvinnorna i studien sänder ut en bild som de får respons på. Dessa bilder är ett inlägg i debatten, som dessutom är anpassat efter vad följarna vill ha.

Mere exposure är en psykologisk teori som gör gällande att det vi utsätts för ofta börjar vi gilla, som när man i början av semestern hör årets sommarplåga och först är lite skeptisk men mot sensommaren glatt nynnar med (Zajonc 1968). Kanske är det på samma sätt med dessa bilder, om den nya bilden möter oss tillräckligt ofta så kan den påverka den ursprungliga stereotypen. Om fler kvinnor lockas in i yrket med hjälp av dessa bilder och även de sänder samma budskap kan repetitionen av dessa bilder göra dem till normalbilden, en sanning vi lär oss acceptera och gilla.

Nej men såhär, jag kommer att fortsätta att vara mig själv, och jag kommer att fortsätta att försöka inspirera tjejer till att söka till Försvaret för att jag sitter ju nu här själv i det och vet att det var inte så svårt som man trodde att det skulle vara, det är inte liksom, de problemen jag såg finns inte. -Diana

Dessa kvinnor gör således något helt annat än att bara söka gillande framför kameran, medvetet eller omedvetet ritade de om stereotypen och sänder sedan ut denna bild till ett stort antal följare som gång på gång emottar samma bild. Bilden är ett kraftfullt övertalningsmedel och blir således deras vapen, ett viktigt vapen för att förändra bildspråkets form och skapa en inkluderande scen där även deras roll som militär får rum.

När dessa kvinnor på olika sätt kombinerar sin kvinnlighet med sin yrkesroll kan brottet med normalbilden medföra att kopian ersätter originalet. Den kvinnliga stereotypen kan därefter inkludera mer än den tidigare gjort (Kotz 2004, s.189, 192, 195). Bourdieu menar att konstverk och alster som bryter av mot normerna kan skapa ett avbrott i maktrelationerna och skapa ett skifte och en efterfrågan på en ny produkt och ett nytt uttryck (Bourdieu 1996, s.253). Vidare menar Elias (2010) att när en outsidersgrupp, den grupp som är mindre värderad än den etablerade gruppen, inte längre accepterar bilden de fått rätta in sig efter så utmanas de etablerades bild av dem. Han menar att detta ”kan sätta igång avgörande sociala skeenden så att maktbalansen mellan etablerade och outsiders ändras. Den tidigare subtila och av båggrupperna accepterade underordningen rubbas” (Elias 2010, s.16). Underordningen grundar sig på föreställningar gällande skillnader mellan grupperna.

Informanterna menar att ofta är det personer som de aldrig direkt jobbat med som står för kritiken på jobbet. De har således ingen förstahandsinformation om deras arbetsprestation utan baserar sin kritik på förutfattade meningar gällande kvinnors förmåga. Det vill säga, på föreställningar gällande skillnader mellan kvinnor och män.

Jag har fått jättemycket negativ kritik från inte egentligen de som jag själv har jobbat med, inte dem som liksom min egna grupp eller liksom personer som har jobbat nära mig. -Diana

Dessa kvinnor är krigare som inte bara kämpar om att klara fysiska och psykiska krav, de slåss även mot stereotyper och osynliga barriärer. Diana berättar om situationer där hon varit chef men då det varit uppenbart att hennes underställda haft problem med att hon är kvinna.

Jo jag har varit med om saker, eller händelser då det är uppenbart att folk inte vill lyssna på mig för att jag är tjej, det har varit sådana situationer. -Diana

Överlag så är det nog lite så att man ser det som lite såhär, bara men hon är tjej och hon är över mig nu. Det är nog jobbigt för vissa tror jag faktiskt och det tror jag inte har med försvaret att göra egentligen, för det tror jag hade kunnat vara på vilken arbetsplats som helst. -Diana

Det är ju lite så överlag att killar är lite högre än tjejer, så har det ju liksom alltid varit i alla hundra tusen år. Det har ju alltid vart såhär att killar har mer makt än vad tjejer har och nu är det ju inte riktigt så i Sverige längre. det är väl stolthet någonstans bland killar. /.../ För att man ser tjejer som lite sämre, lite fysiskt sämre, och lite allmänt sämre /.../ det är väl något som hänger i liksom, tjejer är lite sämre. Fast det är ju inte så men, det ses så. -Diana

Den traditionella avbildningen bryts genom att kvinnorna på samma sätt som feministiska konstnärer kan utmana sina betraktare genom att ”stepping out of her frame” (Nead 1992, s.68). Artisten tar på så vis kontroll över sin kvinnlighet, och över sin självpresentation. På så vis kan hon kräva vad betraktaren ska se. På arbetsplatsen kan kvinnorna visa sina kollegor att de är duktiga, en bild som kan få ökad spridning på Instagram. Genom att förmedla bilden av en kvinna som en duglig soldat påverkas således fler av denna alternativa definition av den kvinnliga könsrollen.

Bilderna på Instagram svarar upp för krav på kvinnlig skönhet. I sina bilder kombinerar studiens informanter således något som är synnerligen manligt kodat med en mycket kvinnlig framtoning. Dessa kvinnor förhåller sig till, och upprätthåller, en stereotyp och genom att göra det utmanar de samtidigt en annan. Dessa två stereotyper inte är inte förenliga utan står för motsatsförhållanden, på bilderna förenas det oförenliga. Dessa kvinnor porträtterar sig som kvinnliga och starka och kan således utmana både stereotypen av en soldat men även förändra bilden av kvinnlighet, på vad en kvinna är och vad hon kan vara. Genus och könsroller begränsar individer till att förhålla sig till det regler som gäller för det könets planhalva. Enhetliga, fasta och begränsade kategorier skapar mindre rörelseutrymme för individer. En inkluderande och tillåtande stereotyp kan minska polariseringen och motsatsförhållandet mellan manligt och kvinnligt. De motstridiga krav de försöker leva upp till skapar en intressant kollision.

Dessa bilder får genomslag och fungerar uppenbarligen bra som strategi för att skapa utrymme för sig själv och sin kvinnlighet.

4.9 Meningsmotståndare

Som tidigare nämnts möts kvinnorna i min studie ofta av kritik med grund i sin egen självpresentation. Knafo menar att det är vanligt att anklaga kvinnor som avbildar sig själva för narcissism eller exhibitionism och att många idag erkända konstnärer utsatts för sådan kritik (2009, s.21). För att illustrera orättvisan i denna anklagelse menar hon en person som aldrig förr sett sig själv inte ska kritiseras när hon för första gången betraktar sig själv i en spegel. Hon menar vidare att den egna avbildningen är kvinnans sätt att återta kontrollen och bemöta den tidigare manliga objektifieringen av hennes kropp (ibid.).

Flera av kvinnorna i min studie har blivit kritiserade och det har sagts till dem att de inte hör hemma i Försvarsmakten för att de bryr sig om sitt utseende, är för kvinnliga och så vidare. Att kvinnor som avviker eller utmanar förlöjligas är inget nytt, däremot ger Instagram en ny möjlighet att värja sig mot det. Instagram erbjuder ett sätt att hantera eventuella kritiker och meningsmotståndare. På Instagram kan man våga vara den man är, för om någon inte håller med så kan man "blocka" dem. Att "blocka" (blockera) någon på Instagram innebär att den personen inte längre kan se användarens profil eller de bilder som postas. Freja berättar om en person som gick över gränsen och skrev hatiska inlägg om att hon var ytlig och en dålig förebild. Han menade att hon inte hörde hemma i försvaret eftersom hon på bilder var sminkad och fin. Hon kände sig ifrågasatt som person och tyckte hela upplevelsen var jobbig, lösningen var att blockera honom.

Det är första gången jag faktiskt har blockerat någon för jag hade en man som verkligen började hata på en annan nivå vad jag är van vid, ofta får man ju dumma kommentarer ibland men då är det bara att ta bort dem, men han börjar kommentera mycket om vem jag som person och han tyckte att jag verkade vara en dålig och ytlig människa. -Freja

Det är även möjligt att ta bort kommentarer på Instagram, både användaren och personen som kommenterat kan välja att radera en kommentar. Diana berättar att det är lite som att hon fått en relation med sina följare och att dessa följare ibland står upp för henne när hon blir oschysst behandlad. Att andra försvarar kvinnorna kan betyda att fler anser att den exkluderande stereotypens storhetsdagar är över.

Är det någon riktigt konstig kommentar så brukar det faktiskt ge sig själv. Det brukar vara många andra som gärna lägger sig i och såhär och bara 'hur fan tänkte du nu', och sen så helt plötsligt så är de där kommentarerna borta, av den som skrev den. Det är ganska intressant, faktiskt är det många andra som försvarar. -Diana

Jag brukar ju bara ta bort dem då. Det är såhär, en sådan här sliskig kommentar så är det bara, hej då, så blir den blockad. Jag orkar inte sådant alltså. -Diana

På Instagram kan man på så vis tysta meningsmotståndare, eller välja att inte lyssna på dem. Det är möjligt att blockera osköna kommentarer och elaka användare och ägaren av kontot kan således moderera kritiken av sig själv. Mead (1976) menar att andra människor utövar social kontroll över en person genom att svara på personens uttryck, genom att på Instagram blockera och radera kommentarer kan kvinnorna välja att inte kuvas av meningsmotståndare. En person förändras i dialog med andra, men på detta forum går det att bestämma att vissa inte får vara en del av dialogen. Det är således möjligt att värja sig mot det negativa och inte ta till sig av den kritik man finner icke önskvärd. Instagram erbjuder en arena där kvinnorna har en stridsmässig fördel mot olik sinnade. Här kan de ogenerat ta plats

och ostört utforska sin egen självbild i vetskap om att de kan stänga ute de människor som stjälar av deras energi.

Tar de energi från mig så ser inte jag någon anledning till att de ska följa mig. -Diana

4.10 Likes och Samtal med samhället

Likes och kommentarer skapar ett deltagande från andra vilket innebär att man kan moderera sin självpresentation genom att experimentera utifrån mottagandet och finjustera sin presentation så att den får maximalt med uppskattning från andra. Självbilden anpassas även efter vad andra uppskattar, man söker gillande och fler följare.

Om jag lägger upp en bild på mig när jag har uniform då får jag typ tre gånger så mycket respons på det än vad jag skulle få om jag lägger upp en bild på vad ska man säga, ah, på en bild där jag gör reklam för ett klädföretag eller att jag är sponsrad av någonting och skriver någonting om det. Då vinner bilden i uniform alla dagar i veckan och då blir det ju att, då förstår man ju också vad ens följare vill ha om man nu får lov att säga så. -Victoria

På samma sätt som individen påverkas av personer och samhället runtomkring dem så kan även en person påverka samhället. Som tidigare nämnts beskriver Mead (1976) hur de konverserande parterna i ett samtal påverkas av den andres reaktioner på vad som sägs. Individen kan påverka samhället genom att säga något relevant som andra i sin tur reagerar på (Mead 1976, s.129). En person kan på så vis ifrågasätta rådande stereotyper, ”Vi kan reformera den rådande ordningen; vi kan insistera på att göra samhällets normer till bättre normer. Vi är helt enkelt inte bundna av samhället” (ibid.). Mead anser vidare att eftersom individen och samhället är inbegripna i en ändlöst pågående interaktion med varandra så räcker det med att en individ skapar en ny konversation för att få samhället att förändras (ibid.). Mead menar således att samhället kan förändras men bara genom att någon säger något till sina medmänniskor och på så vis talar till samhället: ”[I] konversationsprocessen har individen inte bara rätt utan plikt att tala” för att på så vis påverka det samhälle hon lever i till det bättre (ibid.). Denna interaktion medför att människan har möjlighet att förändra sociala system och föra det framåt.

Med sina bilder sänder dessa kvinnor ett unisont budskap till mängder av människor. De visar att en militär som är kvinnlig inte behöver vara en anomali och att kvinnligheten inte är ett hinder i deras yrkesutövande. Knafo menar att det kvinnliga självporträttet kan fungera som ett sätt att utmana rådande uppfattningar och på så vis skapa en ”dialog med kulturen” (2009, s.16-17). Bilderna på Instagram är följaktligen självporträtt där kvinnorna inte bara kan se sig själva, de får även ständig feedback från andra kvinnor som också får en röst på Instagram. Att dessa kvinnor genom sin självpresentation säger att kvinnor också kan vara militärer utan att behöva vara maskulina eller ge avkall på sin kvinnlighet kan genom sin stora

mängd mottagare kanske sätta en boll i rullning och få samhället att reagera på denna nya information. Freja menar att det är dags för Försvarsmakten att acceptera även soldater som ser kvinnliga ut.

Det är ju ingen festsminkning jag går runt med men jag tyckte liksom att det var någonting som var viktigt för min kvinnlighet. Såklart är ju det en kvinnlighet som skapas av normer i samhället men jag tänker liksom att då får väl Försvarsmakten öppna upp för den normen då, är det en norm i samhället och Försvarsmakten ska avspegla samhället, ja men då är det väl dags. -Freja

Genom sin förståelse för vilket språk man skall tala på sociala medier för att få många följare kan dessa kvinnor göra sin röst hörd och säga något, delta i konversationen och på så vis få till stånd en förändring. De ger sig själva rätt till yrket genom att själva definiera bilden av yrket och deras uttalanden kan påverka samhällets bild av en krigare.

4.11 En kvinnlig krigare

Kvinnorna som intervjuats har gjort det tydligt att de inte är intresserade av att skala bort sin kvinnlighet och anpassa sig till en manlig stereotyp. De vill inte bli som män för de ser inte kvinnlighet, och kvinnlig framtoning, som något negativt. Dessa kvinnor hade kunnat assimilera sig men flera av dem lyfter traditionellt kvinnliga egenskaper som något positivt och menar att fler kvinnor på arbetsplatsen hade skapat positiva förändringar. En ger ett exempel på att den psykiska ohälsan skulle kunna nedgå. Hon menar att i en mansdominerad miljö vågar en man inte adressera sina känslor eller öppna upp för sina kollegor men med kvinnlig närvaro blir det mer okej att dela med sig av och tala om det som de tycker är jobbigt. Genom att visa att de inte eftersträvar att leva upp till ett manligt ideal ifrågasätts bilden av en försvarsmaktsanställd. Det tycker att det är fel att de kritiseras för sin kvinnlighet när de bär uniformen och menar vidare att budskapet om att man kan fortsätta vara sig själv och fortsätta vara kvinnlig är något som lockar andra tjejer till yrket genom att den tidigare imaginära barriären görs genomtränglig.

Många tjejer, hoppas jag i alla fall, som märker att oj, men kan man vara sån, så då kan ju jag också vara med liksom. Då behöver man inte ändra sig, för jag tror verkligen att det är många som tror att man måste ändra på sig, att man måste liksom ah passa in i den här fyrkanten, man måste vara sådan som person. -Freja

Många kvinnor hindras av stereotypen, både genom att de inte tror på sig själva men även eftersom andra försöker tala om för dem att en kvinna inte kan. Alla intervjuade menar att de vill rekrytera fler och att yrket behöver bli mer inkluderande. De snäva ramarna för hur man ska se ut och vara är en begränsande stereotyp.

Och så tror jag främst att det är många tjejer som vill men man vågar inte, man tror inte att man kan, så därför vill jag ju liksom inspirera till att du kan visst. Det är inte såhär, för det är inte att

tjejer inte vill, tror inte jag. Utan det är många som undrar, är man är rätt, eller man tror inte att man kan och så skiter man i det, man försöker inte ens, så jag tror att det finns tjejer som vill faktiskt. -Diana

Så jag kommer bara att fortsätta att försöka inspirera tjejer för jag vill ha fler tjejer alltså, jag tycker såhär att det behövs fler tjejer och jag tycker inte att det är något problem att vara tjej i försvaret. -Diana

Att tona ner eller förstärka sin kvinnlighet är som tidigare nämnts strategier för att överleva på en mansdominerad arbetsplats. Kvinnorna i studien understryker dock att de varken tonar ner eller framhäver sin kvinnlighet, istället säger de att de inte ändrat sig bara för att de börjat jobba i Försvarmakten. Nike tycker inte att hon förstärker sin kvinnlighet för att kompensera för sin yrkesroll, istället säger hon att hon helt enkelt är väldigt tjejig som person och att detta inte är något som kommer ändras på grund av hennes yrke. Diana menar att hon inte blir mindre kvinna bara för att hon har uniform.

Jag tycker det är skönt när vi går ut och sådär att jag får ta på mig klänning och vara liksom superkvinnlig som jag egentligen är faktiskt. -Nike

Jag har ju alltid sagt såhär att jag kommer att vara mig själv, även när jag tar på mig min uniform. /.../ Det spelar ingen roll om jag så är militär eller inte. jag kommer fortfarande att vara tjej. alltid. -Diana

4.12 Rekrytering

På grund av stereotypen saknas det idag kvinnliga förebilder. Orsaken till att de själva sökt sig till försvaret har varit manliga förebilder i deras närhet.

Började med att jag som när jag som 16 åring, folk berättade Lumpenhistorier, det var ju bara männen såklart. -Nike

Att en kvinna arbetar i Försvarmakten är fortfarande för många överraskande, något kvinnorna får höra när deras livsval ifrågasätts eller skapar förvåning. Det är dessutom tydligt att samhället förknippar rollen med manliga attribut.

Alla mina släktingar brukar alltid skratta när de tänker på att jag jobbar i armén för jag det är så olikt mig annars. För när jag var yngre så var jag världens, jag klädde bara upp mig till prinsessor jag lekte bara med dockor. -Nike

Från att ha varit en exkluderande stereotyp där bara män av en viss kaliber kunnat identifiera sig med förväntningarna på en soldat så delar dessa kvinnor en bild av en soldat som även andra kvinnor kan identifiera sig med. När de porträtterar krigaren som en kvinna minskar de avståndet till soldatyrket för kvinnor som kanske tror att de inte passar in i mallen för hur en soldat ska vara. Påverkar de den maskulina kodningen av yrket kan de riva ner barriärer och då kan deras självpresentation fungera i rekryteringssyfte. Söker sig fler kvinnor till försvaret är det möjligt att uppnå den kritiska massa som krävs för att förändra en

organisation på djupet (Kronsell 2005, s.286). De minskar klyftan och barriären genom att projicera en bild som fler kan identifiera sig med och gör således stereotypen mer inkluderande. Dessa bilder kan fungera som ett sätt att överbrygga avståndet för andra kvinnor att söka sig till Försvarmakten. Bilderna utmanar och kan bidra till att förändra attityder, de skapar en väg in och en brygga för kvinnor som inte identifierar sig med den maskulina stereotypen. Deras kvinnliga självpresentation slår hål på myten om att kvinnor inte kan. Bilderna bidrar till att montera ner barriärerna och göra jobbet mer tillgängligt för kvinnor som inte känner att de passar in i den stereotypa bilden av en soldat.

Kvinnorna i studien meddelar tydligt att de vill vara förebilden de själva saknade. Genom att motsäga idén om att man måste vara på ett visst sätt för att passa in så skapar de möjligheter för andra avvikande att söka sig till försvaret.

Jag tror att det är en förbild som jag gärna vill visa för yngre tjejer som är kanske 15-16 år, som jag var när jag ville göra lumpen. -Nike

Är det någon militär-bild jag lägger upp då ser jag en sjuttonårig Freja som mottagare, alltså då ser jag en tjej som inte har som inte har koll på att försvaret finns, som liksom hade varit skitduktig men vet inte om det. För det är där jag tror att vi missar så mycket i Försvarmakten, att vi inte når ut till "Frejorna", de misslyckades ju med mig. Alltså, Försvarmakten misslyckades fatalt på informationen och reklamen till mig. -Freja

Alltså bara genom att visa upp att man är tjej och jobbar i försvaret tror jag gör så att de tänker att, oj shit kan hon då kanske jag också kan liksom. Att bara synas tror jag gör skillnad. -Victoria

Kvinnorna beskriver en barriär som hindrar kvinnor från att ens våga söka sig till försvaret för att man tror att man måste ikläda sig en viss roll som man inte känner att man kan identifiera sig med. De presenterar en bild där man kan bli en del av Försvarmakten utan att ge upp sin kvinnlighet, att man kan fortsätta vara den man är och inte behöver ändra på sin framtoning från en kvinnlig till en manlig.

Jag tror att jag är en förebild för att jag tror att man märker att jag är jag i militären, jag har inte gått in i någon slags roll utan jag är fortfarande den jag var innan. -Freja

Jag tror det är många tjejer som blir inspirerade av det, just med det här att hon gör väldigt civila saker, hon är väldigt kvinnlig sådär men hon kan ändå vara med i Försvarmakten. -Nike

Kvinnorna i studien ger uttryck för att de ser de strukturella hinder och den barriär som finns för kvinnor att söka sig till Försvarmakten. De vill räcka ut en hand för att hjälpa andra kvinnor att ta sig över den strukturella mur som hindrar kvinnor från att söka en tjänst på den mansdominerade arbetsplatsen. Att visa att kvinnor också kan göra muren mer igenomtränglig. Genom att visa att man inte behöver vara på ett visst sätt förändrar de stereotypen och gör försvaret mer tillgängligt för andra kvinnor.

Det kan nog vara det här med att jag visar det här med att när jag är civil att jag gör sådana saker som är som varenda tjej i Sverige, umgås med vänner, jag gillar katter, jag har sambo, ehm jag har liksom mamma, pappa, syskon och jag tycker om att umgås med dem och jag tycker om att umgås med mina vänner utomlands och jag åker utomlands och sådär. Så man kan se att jag har ett vanligt liv. -Nike

Vad jag vill representera på mitt konto det är mångsidigheten, att du kan jobba med diesel och ammunition på dagtid och sen så kan du vara fabulous modell någon gång i veckan och sen så kanske du vill ut och hikea, du vill ut och gå i skogen och sen kanske rätt som det är så kanske du hamnar i Dubai på semester liksom. -Victoria

Så jag vet inte varför jag är en förebild. Alltså det är ju klart att man jobbar, man är ju kvinna och jobbar som militär det klart att folk, främst då tjejer kanske ser upp till en för att det är, amen det är som jag själv tyckte innan jag började då bara, shit vad fan det måste vara svårt som tjej liksom, det måste vara skittufft. Alltså en manlig, man tänker såhär militärt bara åh helvete det är jättemanligt och hård jargong och allt vad det är liksom. Det är nog svårt som tjej. Jag hade ju själv sett upp till en kvinnlig militär liksom. -Diana

5. SLUTSATSER

Det är lätt att vid första anblick avfärda dessa feminina bilder och anta att de är en produkt av, och bidrar till, patriarkala strukturer. Denna uppsats har försökt presentera ett annat sätt att se på detta fenomen. Istället för att anta att dessa kvinnor endast är offer ges de agentskap och betraktas som en förändrande kraft. Förväntningar på femininitet finns och av dessa kvinnor används den feminina självpresentationen som gödningsmedel för att få Instagram-kontona att bli större. Därmed når de också ut till fler.

Det här är inga ”korkade bimbos” som fallit offer för patriarkala strukturer. Det är istället kvinnor som använder objektifieringen av sig själva som ett verktyg och som ett vapen i kampen om definitioner. Det går kanske att påstå att strukturer gällande skönhet upprätthålls genom dessa bilder. Det är givetvis problematiskt att krav på skönhet ställs på kvinnor, och att kvinnor i studien känner ett behov av att presentera sig som ”flawless”. Det samhällsliga problemet är dock att trots att ingen längre är lagligt utestängd är dörren ändå inte öppen på grund av begränsande stereotyper. Problemet är således inte kvinnlighet, utan bilden av militären som uteslutande manlig.

Både Tseëlon och McRobbie menar att det är svårt att vara kvinna i vår tid. Utseendet spelar en avgörande roll för en kvinnas sociala position och i den moderna världen har dessa krav dessutom förenats med krav på självförverkligande (Tseëlon 1995, s.10, McRobbie 2009). McRobbie kallar detta för post-feminismens tid. Där kvinnan själv ska lösa jämställdhetsproblematiken, men samtidigt inte får göra avkall på ett vackert utseende och en kvinnas sätt att föra sig (2009). Omförhandlingen av stereotypen sker således utifrån givna förutsättningar med det påverkansmedel de har, bilden. Kvinnor i studien försöker skapa en

förändring, de vill vara både kvinnor och krigare. De menar att de inte ska behöva konformera till gällande definitioner av vad en militär är, utan vill istället krossa stereotyperna och skapa en mer inkluderande bild av försvaret där de får plats på sina villkor.

Utifrån intervjuer och material kan denna uppsats således konstatera att alla kvinnor inte följer fastslagna strukturer, att informanterna inte uppfattar den maskulina soldaten som mer värdig än den feminina samt att dessa kvinnor har hittat en arena för omförhandling av könsroller. De lockar även andra kvinnor till Försvarmakten genom sina bilder.

Jag vill mena att dessa bilder kan bidra till att:

- Nedkämpa likhetstecknet mellan kvinnligt och dåligt.
- Krossa stereotyper och påverka hur vi ser på en kvinna, vad hon är och vad hon kan göra.
- Kommunicera en förebild unga kvinnor kan relatera till.

Instagram används som medel och verktyg. Det sociala nätverkets format, att det bygger på bilder, och dess moderering- och kommentarsfunktioner skapar förutsättningar för detta budskap att skapas och spridas.

5.1 Nedkämpa likhetstecknet mellan kvinnligt och dåligt

Med sin feminina framtoning men tydliga tillhörande till Försvarmakten ifrågasätter kvinnorna att det feminina skulle innebära svaghet och skapar en kollision mellan två till synes oförenliga värden. Dessa bilder utmanar den tydliga indelning i vad en kvinna kan och inte kan göra och således vilken roll och status hon har i den hierarkiska ordningen. Dessa kvinnliga krigare förkroppsligar en strid mellan två motsägande stereotyper. Om hon kan utföra det mest maskulina, finns det inte längre något argument för att kvinnan skulle vara mindre värd eller mindre av en fullvärdig medborgare än mannen.

5.2 Krossa stereotyper

Kvinnorna i studien har tagit kampen om definitioner till en arena där de har en stridsmässig fördel i att ogenerat ta plats. Kampen mot stereotyper kan föras på Instagram eftersom det är en plattform som erbjuder en accepterad form av sökande av blick. Det är en oskriven regel att bilderna ska vara vackra, därför kan de utan hämningar presentera den bästa sidan av sig själva. Den medskapande formen innebär att kvinnorna ofiltrerat kan sända sitt budskap, de kan även justera och finjustera sin självpresentation utifrån den respons de får. På så vis kan de korrigera och anpassa sitt budskap så att de sänder något som vinner gillande av så många följare som möjligt. Möjligheten att på sociala medier värja sig mot meningsmotståndare ger

dessas kvinnor det manöverutrymme de behöver för att sända ut en bild som kan förändra en förlegad stereotyp.

Många kanske följer kontona på grund av deras glossiga yta men i porträtten finns ett kraftfullt budskap. En bild säger mer än tusen ord, och bilden är kvinnornas sätt att kommunicera sitt ogillande och missnöje gällande rådande stereotyper. Det är en kritik som inte går att avfärda, även män nås av bilden. Med dessa bilder tar kvinnan tillbaka vad som alltid har tillhört henne, sin egen avbild, och genom att göra det omdefinierar hon sin identitet och "plats i världen" (Knafo 2009, s.17). Detta är kvinnornas sätt att skapa sig utrymme och deltagande i en förhandling gällande stereotyper och ideal. Kvinnorna i studien använder bilden för att förändra ramarna, normalisera avvikelsen och inkludera sig själva. Instagrambilderna blir ett kraftfullt propagandaverktyg och den potentiella mängd människor som kan nås av budskapet gör mediet till ett relevant maktmedel för dessa kvinnor.

Tseëlon menar att kvinnan är som ett spektakel, som visas upp och ständigt står på scen (1995). Detta scenframträdande syftar till att krossa stereotypen och ta plats i ett rum som tidigare varit reserverat för män. De ikläder sig den manliga rollen som arbetsplatsen kräver, men på Instagram behåller och bejakar de sin kvinnlighet. Dessa kvinnor har fått in en fot på en mansdominerad arena och använder sina mediala plattformar för att omforma bilden av en person tillhörande en stereotyp manligt kodad grupp. De är med i matchen genom att hålla sig på spelplanen och skickligt navigera kring krav på feminin självpresentation.

Maskulinitet och femininet är positioner som kan förflyttas och imitationen och repetitionen av stereotypa bilder kan fungera som ett sätt att lösgöra positionerna och initiera ett skifte (Kotz 2004, s.195). Med sina moderna vykort sprider de en ny bild som kan utmana rådande stereotyper.

5.3 Kommunicera en förebild unga kvinnor kan relatera till

Myten om den heroiske krigaren skapar en osynlig barriär, stereotypen begränsar vilka personer som vill söka eftersom man inte tror att man har vad som krävs om man inte passar in i mallen. Flera av mina informanter har fått frågor där deras följare uttrycker oro över att de inte passar stereotypen eller att de ska klara kraven. De vänder sig då till någon de har förtroende för, någon de liknar. De finner igenkänning i en tjej som alla andra, inte manlig men som arbetar på en manligt dominerad arbetsplats. Genom att erbjuda en alternativ bild så skapar studiens kvinnor en ny rekryteringsbas. Nya tjejer lockas och känner sig inkluderade av den bild som de feminina Instagramprofilerna erbjuder.

5.4 Nyckeln till det fullvärdiga medborgarskapet

Greer, Kronsell och Svedberg menar att nyckeln till det fullvärdiga medborgarskapet ligger i plikten och löftet om att dö för sitt land (Greer 1999, Kronsell & Svedberg 2001). Fullvärdigt medborgarskap för kvinnor uppnås endast om bilden av en soldat innefattar båda könen. Är stereotypen manlig kommer kvinnan i bästa fall lyckas vara en skicklig imitator men aldrig tillerkännas full acceptans. Detta gör ämnet om kvinnors likvärdiga deltagande i Försvarsmaktens verksamhet till ett synnerligen relevant ämne. Vi är just nu i ett nytt skede. Under sommaren 2018 ryckte de första värnpliktiga in sedan plikten lades vilande 2010 och för första gången har vi en plikt som är könsneutral. Både kvinnor och män kommer att slussas igenom systemet och då är det viktigt att dörrarna är lika öppna för alla.

Att bilden av en soldat baserats på viss typ av manlighet innebär att en kvinna behöver ta avstånd från sin kvinnlighet för att passa in i normen (Kronsell 2012, s.58). Konformitet, som är så eftersträvansvärt inom försvaret, innebär således att inordna sig efter en manlig stereotyp. Försvarsmaktens uppgift har varit att stansa ut soldater utifrån samma mall, problemet är att mallen är manlig. Bilden av en militär som uteslutande manlig exkluderar kvinnor och kvinnlighet. Likhetstecknet mellan kvinnlighet och lite sämre står således i vägen för kvinnors möjlighet att få plats på denna manliga arena. Rollen som den väna damen i nöd är inte förenlig med den burduse men heroiske hjälten. Kronsell menar att för att förändra en organisation behöver minoriteten utgöra en större del (2005, s.286), med den könsneutrala plikten kommer kvinnorna att bli fler. Nu finns en reell möjlighet att skapa en bestående förändring, men om de värnpliktiga tvingas konformera till den manliga stereotypen kommer vi inte få en förändring utan bara stärka den dominanta kulturen.

Eftersom Försvarsmaktens målbild är att avspegla samhället torde det vara uppenbart att denna stereotyp förhindrar måluppfyllelse på detta område. Detta är således inte bara ett problem för de kvinnor som verkar inom Försvarsmakten utan något som förhindrar en statlig myndighets möjlighet att vara jämlik. För att få en jämställd försvarsmakt behöver både män och kvinnor få deltaga på samma villkor. Därför är det kritiskt att de föråldrade stereotyperna förändras. Med dessa bilder kan kvinnorna hjälpa till att rita om originalet så att framtida kopior inte blir lika begränsade till en på förhand exkluderande stereotyp.

6. AVSLUTNING

Det som började som en kritisk granskning av feminina Instagrambilder slutar med en hyllning till kvinnorna bakom bilderna.

Jag vill hävda att dessa bilder är kvinnornas sätt att tala med det medel som står dem till buds. Dessa bilder är deras inlägg i debatten. Kvinnan får plats med hjälp av sitt utseende, därmed har bilderna blivit hennes röst. De som avfärdar det som nonsens förstår inte språket och vad de vill säga. Det gör dock de kvinnor som följer dessa kvinnor på Instagram, som söker sig till dem för stöd och med frågor om Försvarsmakten.

Studiens kvinnor river inte ner den stereotypa bilden av kvinnan. De erbjuder en alternativ bild av en krigare genom att göra anspråk på rollen utan att inordna sig efter samhälleliga förväntningar på en militärisk självpresentation. Deras självpresentation gör gällande att en kvinna inte behöver anpassa sig efter den manligt kodade bilden av en soldat utan ger män och kvinnor lika mycket rätt till yrket. Med hjälp av moderna medier kan de utmana, ifrågasätta och bidra till nedmonterandet av den stereotypiserade krigaren. På så vis kan deras självpresentation medverka till att skapa mer jämställda förutsättningar för kvinnor och män att verka inom det militära genom att omdefiniera bilden av en krigare som man.

6.1 En heroisk insats

Den observante har noterat att mina informanter getts mytologiska namn. Jag tycker att de förtjänar dessa fiktiva namn eftersom de gör något heroiskt. Dessa rebeller banar väg för fler kvinnor och kan bidra till att rita om spelplanen så att kvinnor inte längre tävlar med män på mäns villkor utan ser till att det blir en lite mer jämställd organisation, inte bara till antalet utan även till utseendet. En mer inkluderande organisation som inte bedömer kvinnor efter en manlig måttstock. Dessa kvinnor visar att man inte behöver passa in i en fyrkantig stereotyp som är exkluderande för kvinnor. Den feministiska skribenten Susan Faludi sade:

Målet med feminismen var aldrig att få in några kvinnliga schackpjäser på det patriarkala brädet – det var att rita om hela spelplanen. -Susan Faludi (HD)

Det har hetat att pennan är vassare än svärdet, men idag är kanske bildens makt större än skriftens (Schoug 2017, s.37-38). Med sin vägran att ställa in sig i ledet och konformera till den traditionella bilden av en militär skapar kvinnorna i studien en ny bild av en försvarsmaktsanställd. Genom att göra detta lockar de även fler kvinnor i samhället att söka sig till Försvarsmakten.

Jag vill även påstå att genom att ifrågasätta bilden av en krigare, enligt vissa det mest maskulina som finns, så kan de förändra den kvinnliga identiteten, definitionen av vad en kvinna är och vad hon kan vara.

REFERENSER

Litteratur

Brown, MT 2012, "A Woman in the Army Is Still a Woman": Representations of Women in US Military Recruiting Advertisements for the All-Volunteer Force', *Journal Of Women, Politics & Policy*, 33, 2, s. 151-175.

Bourdieu, P (1996) *The rules of art: genesis and structure of the literary field*, Cambridge: Polity press.

Boyd, D (2015) *It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens*. Yale UP.

Kotz, L (2004) *Complicity: Women Artists Investigating Masculinity*. I Church Gibson, P (2004) *More dirty looks: gender, pornography and power*. London: BFI Publishing.

Connell, R.W (1995) *Maskuliniteter*. Bokförlaget Daidalos.

Connell, R.W (2003) *Om Genus*. Daidalos AB.

de Beauvoir, S (2012) *Det andra könet*. Norstedts

Elias, N (2010) *Etablerade och outsiders*. Lund: Arkiv.

Ewen, S (1990) *All Consuming Images: The Politics of Style in Contemporary Culture*. Basic Books.

Fay, Brian (1996) *Contemporary Philosophy of Social Science: a multicultural approach*. London: Blackwell.

Fazio, L, Brashier, N, Payne, B, & Marsh, E (2015) Knowledge does not protect against illusory truth, *Journal Of Experimental Psychology: General*, 144, 5, s. 993-1002.

Gauntlett, D (2008) *Media, Gender and Identity: An Introduction*. 2. ed. London: Routledge.

Goffman, E (2014) *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. Studentlitteratur.

Greer, G (1999) *Kvinnan i sin helhet*. Stockholm: Norstedts.

Halberstam, J (1998) *Female Masculinity*. Duke University Press.

Hammarlin, M-M, Jarlbro, G (2014) *Kvinnor och män i offentlighetens ljus*. Lund: Studentlitteratur.

Huovinen, A, & Weselius, H (2015) 'No smiling, please, Ms Prime Minister!': Constructing a female politician on the cover of a news magazine', *Catalan Journal of Communication and Cultural Studies*, vol. 7, no. 1, s. 3-20.

Hvenegård-Lassen, K (2013) 'Disturbing Femininity', *Culture Unbound: Journal Of Current Cultural Research*, 5, s. 153-173.

Jarlbro, Gunilla (red.) (2000). *Vilken metod är bäst – ingen eller alla?* Lund: Studentlitteratur.

Knafo, D (2009) *In her own image: women's self-representation in twentieth-century art*. Fairleigh Dickinson University Press.

Kronsell, A (2005) 'Gendered practices in institutions of hegemonic masculinity', *International Feminist Journal Of Politics*, 7, 2, s. 280-298.

Kronsell, A, & Svedberg, E (2001) 'The Duty to Protect: Gender in the Swedish Practice of Conscription', *Cooperation and Conflict*, vol. 36, no. 2, s. 153-176.

Kronsell, A (2012) *Gender, sex, and the postnational defense: militarism and peacekeeping*, Oxford University Press.

Kvale, S (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

- Lykke, N (2009) *Genusforskning -en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*. Stockholm: Liber.
- McRobbie, A (2009) *The aftermath of feminism : gender, culture and social change*, London: SAGE.
- Mead, G.H (1976) *Medvetandet, jaget och samhället: från socialbehavioristisk ståndpunkt*. Lund: Argos
- Melin-Higgins, M (2004) *Coping with Journalism: Gendered Newsroom Culture*. I De Bruin, M och Ross, K (red) *Gender and Newsroom Cultures: Identities at work*. Cresskill, N.J: Hampton Press
- Nead, L (1992) *The Female Nude: Art, Obscenity and Sexuality*. London: Routledge.
- Nordberg, M (2004) "Kvinnlig maskulinitet och manlig femininitet: en möjlighet att överskrida könsdikotomin?" *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 1-2: 47-65.
- Tseëlon, E (1995) *The Masque of Femininity: The Presentation of Woman in Everyday Life*. London: Sage.
- Turkle, S (2011) *Alone Together. Why We Expect More From Technology and Less From Each Other*. Basic Books.
- Schoug, F (2017) *Selfiekulturen i sociala medier*. I Olsson, T (red.) *Sociala medier: vetenskapliga perspektiv*. Gleerups.
- Schrøder, K, Drotner, K & Kline, S (2003). *Researching Audiences*. London: Arnold.
- Schröder, K (2018) *Karriärhinder för unga militära kvinnor*. Totalförsvarets Forskningsinstitut, rapportnummer: FOI-R--4541—SE.
- Walker Rettberg, J (2008) *Blogging (Digital Media and Society)*: Cambridge: Polity Press.

Zajonc, R. B. (1968). Attitudinal effects of mere exposure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 9 (2, Pt.2), 1-27.

Digitala källor

Persson, M (2009) Ska hon få vältra sig i den rosa geggan? Helsingborgs dagblad. 2 januari.
<https://www.hd.se/2009-01-02/ska-hon-fa-valtra-sig-i-den-rosa-geggan> (Hämtad 2018-08-09).

Försvaret är långsam på jämställdhet (2010) Sveriges Radio. 9 mars.
<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3993&artikel=3496830> (Hämtad 2018-07-24)

Värnplikten genom åren - Nära fyra miljoner svenskar gjorde sin plikt. Försvarsmakten,
www.forsvarsmakten.se
<https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/var-historia/artiklar/varnplikt-under-109-ar/> (Hämtad: 2018-05-23)

Intervjufrågor

Inledande, Relation till Försvarmakten

Berätta gärna öppet om din relation till Försvaret.

[] Hur länge du jobbat i Försvaret, heltid/deltid? Hur du fick upp ögonen för yrket?

Mediestrategi/Målgrupp

Vill gärna höra dina tankar om självpresentation i media med utgångspunkt i ditt eget Instagram-konto men även generellt. [] Hur/vad har du valt att presentera? (Vilken bild av dig själv?)

[] Vad är syftet med ditt Instagram-konto? / Vad betyder ditt Instagram-konto för dig?

[] Hur väljer du ut vad du vill posta? Har du någon plan, eller mediastrategi?

[] Vem ser du som mottagare när du lägger upp en bild? (Vem är din målgrupp? En man, en kvinna?)

[] Vad vill du säga med dina bilder? (Vilken bild av dig själv vill du förmedla?)

[] Hur tror du andra resonerar vid publicerandet av sina bilder?

[] På vilket sätt tror du att ditt konto kan bidra till att locka andra kvinnor till Försvaret?

[] På vilket sätt är du en förebild? / På vilket sätt är du inte en förebild?

Privat/Offentlig

[] Vad skulle du aldrig lägga upp? (Finns det något du inte väljer att publicera?)

[] Är ditt Instagram-konto öppet eller privat, vad beror de valen på? (Vilka får följa?)

Yrkesrelaterat

[] Tror du att du får fler följare på grund av ditt yrke?

[] Har du fått någon styrning från din arbetsgivare gällande vad du publicerar? (Social media-policy?)

[] På vilket sätt kan dina bilder bidra till att marknadsföra Försvarmakten?

[] Tror du att ditt Instagrammande påverkar din karriär?

[] Finns det någon skillnad på de bilder som kvinnor och män publicerar?

[] Får du någon kritik för ditt konto? (Vad känner du inför de kommentarer och den feedback du får?)

Kollegor

[] Vilken respons och reaktioner har du fått av dina kollegor?

[] Är det någon skillnad mellan kvinnor och mäns inställning?

Stereotyper

(I relation till stereotyper / kvinna i FM) [] Hur presenterar du dig själv? Hur valde du detta sätt?

[] Presenterar du dig olika beroende på om du bär uniform eller inte? (I yrkessammanhang?)

[] Finns det krav på hur man ska presentera sig själv i uniform? (Män/Kvinnor?)

[] Hur tänker du kring kvinnoideal? Vad vill du representera på ditt konto?

[] Känner du krav på att presentera en viss bild av dig själv? (Är det viktigt att bibehålla kvinnlighet?)

[] Hur ser bilden av en krigare ut?

Bildspråk/Självpresentation

[] Hur resonerar du kring helkropp eller selfie? / Vem tar dina bilder? Selfies/helkropp?

[] Vad tror du är orsaken till att folk postar så många selfies? (Är det för att dem är enklare att ta?)

[] Har du några favoritkonton, vad inspireras du av?

Ställningstaganden

[] Metoo

Avslutningsvis

[] Har du något som du tänkt på som du vill ta upp? Något som du tror är viktigt men som vi inte berört?